

K ZBOROVANJU „VELIKE ČETVORICE“**Najvažnejši politični sestanek po vojni****V senci vodikove bombe - Svetovna vojna je postala nemogoča**

Odkar so se najvišji predstavniki zapadnih velesil in Sovjetske zveze zadnjič sestali na posvetovanje, je minilo 10 let. To je bilo l. 1945 v Potsdamu blizu Berlina, kamor je bil prišel sam Stalin iz Moskve.

Od tedaj se niso več videli, kajti vojno prijateljstvo Sovjetske Rusije z zapadnimi državami se je medtem začelo čedalje bolj hladiti ter se prevrglo v pravečo sovražnost.

Poglaviti vzrok je bil po mnenju zapadnjakov v tem, da se Stalin ni držal dogovorov in obveznosti, ki jih je bil sprejel do zaveznikov: po vojni bi bili morali vsi narodi vzhodne in srednje Evrope odločiti v demokratičnih volitvah svobodno o svoji usodi ter si izbrati tako obliko vladavine, kakor si jo sami želijo.

Toda kaj se je zgodilo? Sovjetska zveza se ni polastila samo držav na Baltiku, temveč je poskrbela, da so pod zaščito ruskih bajonetov prišli na oblast komunisti tudi na Poljskem, Ogrskem, v Romuniji in Bolgariji. Nato je Stalin pomagal strmoglaviti Beneša in tako je Kremelj zavlada tudi v Pragi.

Zapad je moral vse to mirno prenašati, kajti Amerika je ob koncu vojne zagrešila lahkomišelnost, da je svojo silno armado razpustila ter svoje orožje vrgla med staro železo. Popolnoma drugače je ravnal Stalin: on ni obdržal v pripravljenosti samo svojih 100 divizij, marveč je oborožil tudi vse podložne dežele. Z njimi skupaj je razpolagal z nič manj ko 260 divizijami. Če bi bila tedaj izbruhnila vojna, bi bil Stalin v nekaj tednih zasedel vso Evropo ter prodril s svojimi oklopnimi edinicami do obal Atlantskega oceana.

Oslanjajoč se na svojo vojaško premoč je sprožil vojno v Koreji ter pošiljal od Kremelja odvisne komunistične stranke na zapadu v vedno ostrejšo borbo proti njihovim vladam.

Sporazum z Moskvo je bil nemogoč, zakaj Stalin ga ni maral. Odklonil je celo Marshallov načrt, četudi je v bistvu obstajal le v tem, da je Amerika s svojim denarjem hotela pomagati obnoviti od vojne zrušeno gospodarstvo Evrope in Sovjetske zveze. Stalin je kriv, da tudi Združeni narodi niso mogli delati: njegovi odposlanci — in med njimi Molotov — so izkoriščali zasedanje le za propagando proti Ameriki.

ALI JE MOGOČE SOŽITJE S KOMUNISTI?

Tako Stalinovo ravnanje je bilo nujna posledica komunističnega nauka, kakor ga je on dolga leta tolmačil. Kapitalistični družabni red je obsojen na pogin in že vidno razpada, toda imperialisti ga bodo do kraja

srdito branili. Sovjetska zveza, domovina svetovnega proletariata, ima zgodovinsko nalogo, da zada kapitalizmu smrtni udarec. Zato mora biti stalno pripravljena na končni in odločilni spopad ter že sedaj čvrstiti in množiti postojanke komunizma povsod v svetu. Kapitalizem in komunizem ne moreta živeti mirno drug poleg drugega, med njima vlada neprestana borba vse dotlej, dokler ne zmaga v vsem svetu komunizem.

Ko so Stalinovi nasledniki začeli na ves glas zagovarjati mirno sožitje med komunističnim zapadom ter zahtevali z njim trajen sporazum, jim zato zlasti Amerikanci niso verjeli. Washington ni bil prav nič navdušen za predlog, naj se skliče v Švici sestanek »velike četvorice«. Čemu naj tratimo

po nepotrebnem čas? — so si mislili. Saj s komunisti se že tako ne moremo iskreno sporazumeti!

Amerikanci so privolili v sestanek največ na ljubo Angležem. Ti so menili, da je vsekakor potrebno narediti poskus ter vsaj ublažiti mednarodno napetost.

Zelo previden je še danes tudi voditelj angleških laburistov Attlee. Na zborovanju Socialistične internacionale, ki ravnokar zboruje v Londonu, je izjavil: »Temeljno vprašanje je, ali bodo komunisti idejo sožitja, ki nasprotuje njihovemu nauku in njihovi praksi, sprejeli ali je ne bodo.«

Mi smo prepričani, da jo bodo, ker jih k temu silijo dejanske razmere v svetu, ki so močnejše od vsake teorije.

Zakaj Kremelj popušča ?

Najprej zavoljo tega, ker se med vzhodnim in zapadnim taborom ustvarja čedalje očitnejše ravnotežje sil. Amerikancem je uspelo, da so s pomočjo Marshallova načrta in Atlantskega sporazuma gospodarsko in vojaško učvrstili svoje zaveznike v Evropi, uspelo jim je vključiti v zapadno skupnost Nemčijo in pritegniti na svojo stran Japonce in druge narode v Aziji.

Sovjetska zveza ne more v Evropi več širiti svojega vpliva ter ga raje izgublja. V Aziji je pa dobila mogočnega zaveznika v rdeči Kitajski, kar je najpomembnejša njena vojna pridobitev na Daljnem vzhodu. Dalje se ne more več širiti.

Posestno stanje Moskve in Washingtona se je ustalilo, ravnotežje sil se je tako utrdilo, da bi ga samo še nova svetovna vojna mogla iznova spremeniti. Te pa danes niti Rusi niti Amerikanci ne marajo.

Razlog, da Rusi vojne nočejo, je tudi v tem, da se njihova vojaška premoč naglo bliža koncu: novo atomsko orožje je povzročilo pravečo revolucijo v strategiji sodobnega vojskovanja, a ravno v tem orožju so najmočnejši na svetu Amerikanci. Vojna bi bila danes za Sovjetsko zvezo zelo nevarna in skrajno tvegana zadeva.

Zborovanje v Ženevi ni nič drugega kot dokaz, da se velesile novega stanja v svetu zavedajo ter hočejo njemu prilagoditi svojo politiko. Zlasti Rusi se sprašujejo, ali ima v današnjih razmerah še smisla gnati do skrajnosti tekmo v oboroževanju ter s tem večati mednarodno napetost.

Poleg tega je treba vedeti, da delitev človeštva v zaveznike Washingtona in privržence Moskve ne drži več. Število dežel in narodov, ki nočejo pripadati nobenemu taboru ter zahtevajo, naj se vsa nasprotja v

svetu poravnava namesto z orožjem s pogajanjem, stalno narašča. Gre za stotilijonske organizirane množice, katerih mnenja ni pametno omalovaževati.

Iz teh vzrokov se je Moskva odločila, se zavzeti za mirno sožitje z zapadom.

ZA MIR JAMČI VODIKOVA BOMBA

Najodločilneje so pa vplivali na razvoj svetovne politike napredki atomske znanosti.

Veliki učenjak Einstein je tik pred smrtjo podpisal skupno z drugimi slovitimi fiziki proglas na človeštvo, v katerem beremo presrešljive in strašne rečnice. Ena sama bomba — je tu rečeno — je uničila japonsko mesto Hirošimo in njegovo prebivalstvo. Danes je pa mogoče izdelati bombo, ki je 2500-krat močnejša od one iz Hirošime. Ena taka bomba bi mogla zbrisati z obličja zemlje London, Moskvo ali New York. Če bi v novi vojni poginilo prebivalstvo teh treh prestolnic, bi to bila grozna nesreča: saj bi šlo v smrt nad 20 milijonov ljudi. Toda človeštvo bi s časom tudi ta udarec prebolelo.

Najstrahotnejše pri vodikovih bombah pa je, da se njihovi učinki širijo daleč naokoli. Ko se bombe razpočijo, poženejo v zračne višave radioaktivne drobce, ki se nato kot prah ali dež polagoma spuščajo na zemljo ter povzročajo ljudem pogubne, neozdravljive bolezni. Če bi v bodoči vojni sovražniki metali drug na drugega veliko število takih bomb, bi vetrovi lahko raznesli smrtonosni prah okoli vse zemlje in človeški rod bi bil uničen. Nihče bi ne mogel ubežati smrti.

Odgovorni državniki stoje pred usodno izbiro: odpraviti morajo s sveta vojno ali pa

NOVICE Z VSEGA SVETA

SEJNI JE DOBIL ZAUPNICO

V ponedeljek je bilo v rimski zbornici glasovanje o novi vladi. Za Segnija je glasovalo 293 poslancev, proti 265. Zastopniki južnotirolske manjšine, ki so doslej podpirali vse krščansko-demokratske vlade, so se to pot glasovanja vzdržali. Tako je Segnijeva večina zgubila 3 glasove. To je posledica najnovejše časopisne gonje zoper južne Tirolce, ki so naredili prvi korak na poti k opoziciji.

KAKO IZVAJAJO AVTONOMIJO

Južni Tirolci sede s Tridentinci v skupni pokrajinski skupščini, obenem imajo svoj deželni zbor v Boenu, kateremu so bile priznane posebne pravice.

Državni glavar dr. Erckert je pretekli teden izjavil, da so te pravice v veliki meri le na papirju. Južni Tirolci bi morali na 17 različnih področjih sami sebi vladati, v resnici jim je bila izročena oblast samo na treh.

Najhuje se to čuti v šolstvu in prosvetnem življenju. Vsa oblast pripada tu še zmerom — rimski vladi. Tako določajo fašistični predpisi, ki so še v veljavi!

Deželni zbor je sprejel celo vrsto zakonov, tako one o šolskih vrtcih, o strokovnih šolah in rokodelcih, ter jih poslal v Rim na odobrenje. Vlada jih je vse odbila, čeprav se je dežela posluževala samo svoje ustavne pravice.

Statut o avtonomiji predpisuje, naj pokrajinska vlada v Trentu izvršuje svojo oblast na južnem Tirolskem s pomočjo tukajšnjih uradov, občin in drugih domačih ustanov. Tudi to določilo je že 7 let — mrtva črka!

Največje zlo je pa neprestano priseljavanje iz republike. Južni Tirolci nimajo nobene pravice, da bi kakorkoli vplivali na dotok tuje delovne sile v svojo domačijo. Deželni zbor je po zakonu poklican, da skrbi za gradnjo ljudskih stanovanj. Toda tudi na tem področju mu ne priznavajo nobene oblasti: prekrižanih rok mora gledati, kako se množijo med domačini naselja laških kolonistov.

Ta izjava dr. Erckerta je sprožila ostre razprave v deželnem zboru in močno odjeknila v inozemstvu.

Avtonomijo obljublja tudi našim krajam. Če jo bodo izvajali tako, kakor jo na južnem Tirolskem, ne bo mnogo vredna.

GRONCHI PRIDE V TRST

V začetku septembra bo v Trstu zborovanje pravnikov iz vse države. Častno predsedstvo je sprejel predsednik republike Gronchi. Obljubil je, da se bo tudi sam udeležil zborovanja.

KARDINAL MINDSZENTI NA SVOBODI

Komunisti so spustili iz zapore primasa katoliške Cerkve na Madžarskem junaškega kardinala Mindszentija. Obsojen je bil na dosmrtno ječo zaradi »veleizdaje, vohunstva in nedovoljene kupčije z valuto«. V zaporu je prešel več kot 6 let.

Oprostili so ga na posredovanje ogrskih škofov, ki so dva dni prej imeli sestanek s prvim ministrom Hegedusom. Kardinal bo bival v poslopju tik cerkve, ki naj si jo izberejo škofje sami, kraja pa ne bo smel zapustiti.

Tudi ta osvoboditev dokazuje, da se politika Kremlja spreminja. Zanimivo je, da so kardinala spustili tik pred sestankom v Ženevi.

NEREDI V MAROKU

Milejša politika, ki jo Pariz hoče vpeljati v severni Afriki, izziva hud odpor francoskih naseljencev. Domačine skušajo ustraševati z nasiljem, a ti odgovarjajo z istim novcem.

Mesto Casablanca je bilo kar 5 dni prizorišče krvavih neredov.

Najprej so Arabci vrgli bombo, ki je raztrgala 6 Francozov in jih ranila tridesetorico, nato so med prepevanjem narodne himne vdrli naseljenci v arabske trgovine ter jih 35 sežgali. Iz avtobusov so vlekli Mohamedance, jih neusmiljeno pretepali in nekaj na cesti ubili. Drugi dan so Arabci naskočili trgovine Francozov in tako je šlo 5 dni naprej, čeprav je guverner Grandval proglasil nad mestom izjemno stanje ter poslal v borbo vojaštvo in tanke.

Med neredi je izgubilo življenje baje 200 ljudi. Naseljenci so napadli celo guvernerja ter ga oklofutali in ranili.

Toda Grandval je izjavil, da ne bo preklinal nobenega ukrepa, izdanega v korist domačinov.

IGOR DEKLEVA JE PROST

Pod pritiskom vse poštene in svobodoljubne javnosti so v soboto izpustili iz ječe Igorja Deklevo. Izjavil je, da predstavlja njegova osvoboditev »zmago antifašističnih sil tega ozemlja«. Obenem se je zahvalil svojemu branitelju dr. Tončiču, vsem organizacijam in časnikom, ki so se zanj zavzemali v času jetništva.

Deklevo so oprostili, češ da spada njegov »zločin« pod amnestijo. Dejanje bi bilo nekaznivo, le če bi bil Deklevo italijanski partizan! Proti taki nemogoči razlagi zakona je branilec vložil priziv na najvišje sodišče v Rimu.

Veseli smo, da je Deklevo na svobodi. Sedaj bi morali čimprej izpustiti še naše Škedenjce in ustaviti nezakoniti proces proti beneškim Slovincem!

VAL VROČINE

je zajel tudi zapadno in severno Evropo. Silne nevihte so uničile v vinorodni pokrajini Bordeaux na Francoskem 30 odstotkov grozdja.

V bližini nemškega mesta Aehena je strela tresčila v električno centralo, tako da so se daleč naokoli ustavile vse tovarne. Na Norveškem se je začel tajati sneg v planinah in sedaj derejo hudourniki v doline ter preplavljajo vasi in njive. Zadnje dni je zaradi vročine umrlo v teh deželah 200 ljudi.

NEMŠKA VOJSKA

Največja skrb nemških demokratov je, da bi se v novo vojsko ne vtihotapili bivši nacisti ter z njeno pomočjo skušali priti do oblasti. Zato je vojni minister Blank imenoval poseben odbor, ki naj preišče politično zanesljivost višjih častnikov.

V odboru ni niti zastopnikov vlade niti parlamenta, temveč sami civilisti, med njimi 5 pravnikov, 3 industrijalci, 5 vseučilišnih profesorjev, 1 kmet, 2 časnikarja in nekaj vdov po zarotnikih, ki so 20. julija 1944 ho-

teli ubiti Hitlerja in bili nato ustreljeni.

V sporazumu s tem odborom bo vlada imenovala v kratkem prvih 24 generalov in 300 polkovnikov.

SPOR MED AVSTRIJO IN ITALIJO

Kanceler Raab je pretekli teden govoril pred avstrijskim ministrskim svetom o položaju na južnem Tirolskem. Vlada se je posvetovala, kaj naj naredi v obrambo manjšine.

V Rimu so zaradi tega hudi in se boje, da bi Avstrija zahtevala spremembo De Gasperi-Gruberjeve pogodbe o južnem Tirolu ter nesla zadevo pred mednarodno javnost.

Il Corriere della Sera trdi, da je Italija skoro vse svoje obveznosti izpolnila in da so Nemci in Italijani na južnem Tirolskem enakepravni. Spremeni se lahko še kaka malenkost, vendar nidar ne bo Rim privolil v to, da bi kdor koli oviral razvoj italijanskih priseljencev v deželi.

Tuje naseljevanje bi se torej moralo — nadaljevati! Na taki podlagi je pa sporazum med Avstrijo in Italijo nemogoč.

SREČANJE DVEH VOJNIE TOVARIŠEV

Predsednik Eisenhower in sovjetski vojni minister maršal Žukov sta se po 10 letih srečala v Ženevi. Med vojno, ko sta vodila svoje vojske proti Hitlerju, sta se spoznala in postala prijatelja. Njuno srečanje je bilo zares tovariško: objela sta se in si začela pred strmecimi diplomati in časnikarji ploskati po ramenih.

Takoj je priskočil Hruščev in migal Eisenhowerju, da bi rad govoril z njim na samem, ne da bi slišal Žukov.

Preko tolmača je Eisenhowerju povedal, da se ravno te dni moži hči Žukova. Toda maršal se je odpovedal »ohcetic«, samo da vidi spet prijatelja Eisenhowerja.

Predsedniku Združenih držav so se od veselja oči zalesketale.

POSTAJALA JE PETELIN

Neki kmet pri Ingolstadtu na Bavarskem je opazil, da je njegova najboljša kokoš nankrat nehala nositi jajca. Pri tem je bila žival zdrava in živahna. Ko je živinozdravnik pregledal jajčarico, je ugotovil, da se spreminja v petelina.

Namesto da bi dal njeno sliko v časopise, je bodočega petelina dal v lonec.

SPET V AVSTRALIJO

Pretekli teden je nova skupina 950 Tržičanov odplula v daljno Avstralijo. Bridko je bilo gledati, kako ob slovesu matere in sorodniki jokajo. Domača zemlja nima kruha za svoje otroke. Naše mesto pa mrgoli tujih priseljencev, ki najdejo tu zaposlitev.

ZAKAJ NISO LJUDJE TAKO ZVESTI?

Zvestoba psov ni prazna govornica. To dokazuje tudi primer družine Brusca iz doline Aosta, ki je svojemu 2-letnemu sinčku Viktorju preskrbela velikega bernardincea. Ko se je družina pretekli teden odpravila na obisk v Švico, je bernardinec tulil od žalosti, da se mora ločiti od Viktorčka.

Že naslednji dan se je odtrgal z verige ter plezal čez strmine in ledenike 4500 m na visoke planine Monte Rosa proti švicarski strani. Po nekaj dneh ga je čudoviti nagon pripeljal izmučenega in gladnega k miadnemu gospodarju, od katerega se ne bo nikoli več ločil.

Najvažnejši politični sestanek po vojni

Nadaljevanje s 1. strani

zavestno pognati človeštvo v vesoljni pogin. Tu ne gre več za to, ali je kdo komunist ali antikomunist, temveč le za vprašanje, ali naj se človeški rod vobče ohrani. V novem svetovnem spopadu je izključeno, da bi kdo mogel uničiti sovražnika in samega sebe rešiti, temveč bi bili vsi enako pogubljeni.

Če bo opomin učenjakov prodril v duše državnikov ter jih navdal s strahom pred posledicami nove vojne, se človeštvu ni treba bati. »Velika četvorica« se bo prav gotovo sporazumela.

KAJ NAM PRINESE ŽENEVA?

Vseh težkih sporov in nasprotij, ki razdvajajo vzhodni in zapadni tabor, ne bodo mogli v 10 dneh poravnati. Zedinjenje Nemčije, splošno razoroževanje ali dokončna usoda podložniških držav so pretežka vprašanja, da bi se dala naglo in izlahka rešiti. Sestanek v Švici je lahko samo uvod v bodoča dolgotrajna pogajanja.

Za sedaj smo lahko zadovoljni, da se je po 10-letni srditi hladni vojni »velika četvorica« vobče sestala ter da se med dosedanjimi sovražniki ustvarja postopoma ozračje medsebojnega zaupanja.

Za izmučene narode je pa najodločilnejše važnosti to, da je po izumu strahotne vodikove bombe postala nebrzdana splošna vojna nemogoča.

Vojno sprožijo le države, ki verjamejo, da lahko sovražnika uničijo, same pa ostanejo pri življenju. Kdor je prepričan, da bo tudi on uničen, ne začneja vojne. Samo norec izvrši samomor zaradi tega, da lahko ubije tudi nasprotnika.

Ker niti komunistične niti antikomunistične dežele ne žele lastnega pogina, so prisiljene se odpovedati vojni kot sredstvu svoje politike. Če je pa vojna nemogoča, ne preostane drugo, ko da žive države mirno ena poleg druge ter rešujejo svoja ideološka in ostala nasprotja le v političnih in ne v vojaških borbah.

To je vzrok, da prodira v mednarodno politiko čedalje bolj načelo mirnega sožitja ali tako zvane kocksistence.

Da je tako, se nimamo zahvaliti pameti in plemenitosti ljudi, temveč grozotni vodikovi bombi, ki bo izsilila tudi državnikom v Ženevi miroljubne sklepe ter rešila človeštvo morečega strahu pred novo svetovno morijo.

Slovincem v razmišljanje

Občinsko podjetje Acegat, ki oskrbuje Tržačane z vodo, plinom in elektriko ter upravlja tukajšnje tramvaje, je postalo predmet zelo ostrih razprav v naši javnosti.

Njegovo gospodarstvo je namreč tako, da se trezni ljudje prijemljejo za glavo. Že leta 1948 je izkazovalo 373 milijonov in 490 tisoč lir zgube in za leto 1949 več ko 212 milijonov. Da bi se izmotalo iz težav, je jeseni 1949 zaprosilo zaveznike za dolgoročno posojilo v znesku 2 milijard in 496 milijonov lir.

Toda zavezniki so odgovorili, da ne dajo nič, če prej podjetje ne zniža nepotrebnih stroškov ter spravi svoj proračun v ravnost. In glej, Acegat, ki je bil že objavljen, da bo imel l. 1950 spet primanjkljaj nad 391 milijonov lir, je postal čez noč varčen. Zaveznikom je predložil proračun, iz katerega so čudežno zginile vse stomilijonske zgube, in povrh je napovedal še nad 10 milijonov dobička. Tedaj so zavezniki dali Acegatu prvi obrok posojila v višini 1 milijarde in 500 milijonov lir.

Acegat je bil tudi v naslednjih letih zelo varčen in priden. V proračunih je stalno izkazoval dobičke in zato stalno prejemal pomoč.

Ko pa je po 8. oktobru 1953 postalo jasno, da pojdejo Amerikanci iz Trsta, je Acegat iznenada imel spet zgube: za l. 1954 več ko 520 milijonov, za l. 1955 pa pravi, da bo 707 milijonov primanjkljaja.

Kako more podjetje danes imeti dobičke, jutri večstomilijonske zgube? Tako gospodarjenje z ljudskim denarjem je skrajno lahkomišelnost in mora vzbujati splošno nevoljo. Skrajni čas je, da odgovorna oblastva odrede preiskavo pri Acegatu.

Toda višek je v tem, da zahteva Acegat sedaj spet posojilo, in sicer kar 1 milijardo 300 milijonov, o čemer je pretekli teden sklepal tržaški občinski svet.

Razume se, da so se vse stranke razen Bartolijeve umetne večine posojilo najodločneje uprle. Saj bo vse zgube in primanjkljaje moralo kriti naše prebivalstvo in njegovi otroci. Posojilo pa je bilo na žalost kljub temu odobreno.

Značilno je, da je od vse opozicije glasoval za posojilo edino dr. Josip Agneletto. Njegov skupni nastop z Bartolijem in ostalimi nasprotniki našega naroda je vzbudil splošno pozornost. Vredno in potrebno je, da Slovenci o tem dogodku razmišljajo.

NOVICE

PERONOVA DIKTATURA GRE H KONCU

Vojska je prisilila Perona, da je začel v bistvenih rečeh popuščati. Odložil je predsedstvo svoje vsemogočne stranke ter ostal samo še poglavar republike. »Revolucionarna doba« je po radiu oznanil, »je zaključena in dežela stopa v normalne, ustavne razmere z vsemi svoboščinami, ki iz tega izhajajo.«

V Argentini so te dni katoličani ustanovili krščansko demokratsko stranko. Ravno tako so se zganile tudi druge politične struje. Peronova stranka bo odslej organizacija kakor vsaka druga, ne bo imela nobenih posebnih pravic, temveč se bo morala potegovati za zupanje ljudstva v svobodni tekmi z ostalimi strankami. Argentina se torej vrača k demokraciji.

Peron je izjavil, da pri prihodnjih volitvah ne bo kandidiral za predsednika republike.

ZAKAJ JIH TAKO VARUJEJO?

Medtem ko zaseda »velika četvorica« v Ženevi, je vsa švicarska policija na nogah. Na pomoč je poklicala tudi vojaštvo in v nebu krožijo izvidniška letala. Razen tega so 4 veliki pripeljali s seboj še lastne telesne straže. V vilah, kjer bivajo, tiči za vsakim oglom in v vsakem grmu policist. Časnikarjem, ki hočejo slikati četvorico, pregledajo prej zelo natančno fotografske aparate.

Čemu vse to? Tako se je jezil tudi Eisenhower. Ščasoma se je pa prepričal, da je potrebno. Do danes je dobil nič manj ko 3912 grozilnih pisem in policija je zgrabila že 84 oseb, ker so ga nameravale napasti. Zapreti so morali tudi 118 slaboumnih, ki so se oboženi priplazili v njegovo bližino.

Navaden zemljan nima podobnih skrbi.

LAŽNI ZDRAVNIKI

V Rimu so spet odkrili prav lepo število »zdravnikov«, ki so leta in leta dobro služili, a niso bili nikaki doktorji. Takih tičev so ulovili kar sto. Iz Južne Amerike sporočajo, da deluje tudi ondi več takih sleparjev, ki so prišli tja iz Italije.

Človek se sprašuje, kako je v Rimu kaj takega mogoče.

SMRT V ŽITU

V Frascatiju blizu Rima meljejo žito v velikanskem parnem mlinu. Ko so te dni delavci prevažali polne vozičke, se je nekemu Tiberiniju spodrsnilo ter je z mostiča strmo glavil na velik kup žita. Bolj kot je gibal z rokami, da bi se rešil, bolj ga je vlekel na dno.

Šele zvečer, ko so odhajali, so delavci opazili, da manjka Tiberini. Medtem se je zaдуšil in umrl.

ATOMSKA SMRT

V Berlinu so ljudje gledali v filmu grozotne učinke atomske bombe, ki so jo Amerikanci vrgli med vojno na japonsko mesto Hirošimo. Tu vidiš otroški vrtec, v katerem so se malčki pred nekaj minutami še veselo igrali, a jih bomba spremeni v zoglenela trupla. Po gorečih ulicah tavajo možje in žene, na obrazih nosijo znake bližajoče se smrti. Kogar ne doseže smrt med bombardiranjem, pride pozneje na vrsto. Radioaktivni žarki razkrojijo temu kri, onemu povzročijo drugo neozdravljivo bolezen, da umre šele po nekaj letih. Nihče ne uteče svoji usodi.

Film bi morali gledati »štirje veliki«, ki sedaj zborujejo v Ženevi.

AMERIŠKI OBISK

Med jugoslovansko-angleškimi pomorskimi vajami, ki se sedaj razvijajo v okolici Splita, je dospela vest, da obišče v kratkem Dalmacijo tudi težka ameriška križarka Salem.

Nov dokaz, da vladajo med Ameriko in Jugoslavijo prijateljski odnosi.

ZASEBNA LETALA

Bogati ljudje v Ameriki si že danes kupujejo za svoja potovanja poleg avtomobilov tudi letala. To se je že tako udomačilo, da pride na vsakih 11 nevojaških zrakoplovov kar osem, ki so last zasebnikov.

Mogoče je pač samo v bogati Ameriki, kjer ima tako rekoč vsak delavec svoj avto. Taka letala so v Evropi še redkost.

NAJHUJŠA DOSEDANJA BOMBA

V nekaj tednih bodo Angleži razstrelili svojo prvo vodikovo bombo. Za poskus so izbrali samotni kraj na Tihem oceanu, daleč od človeških bivališč. Trudijo se na vse načine, da bi radioaktivni prah in dež ne oškodoval zdravja ljudi. Učenjaki trdijo, da bo to najsilnejša eksplozija naše atomske dobe.

Dopisi s Tržaškega

Iz zgodovine slovenske šole v Borštu

Kakor smo že pisali, bodo v Borštu konec tega meseca svečano obhajali 100-letnico ustanovitve tamkajšnje slovenske šole. Prav je, da ob tej priliki seznanimo širšo javnost z zgodovino borštanske šole, saj le tako bomo spoznali, s kolikimi težavami so se morali naši predniki boriti, preden so lahko svoje ljudstvo uvrstili v sklop kulturnih narodov.

Bilo je leta 1839, ko je z lepe Gorenjske prišel za župnika v Boršt Luka Čadež. Bil je odličen duhovnik, ki se je kljub svojim dušnopastirskim dolžnostim veliko zanimal tudi za napredek ljudstva. V svojem stanovanju je zbiral ljudi ter jih učil branja in pisanja. Kmalu je število učencev tako naraslo, da so si morali poiskati nove prostore, in sicer najprej v Zabrežu in nato v Borštu poleg župnišča. Marljivi duhovnik je dolgo vrsto let poučeval brezplačno in se na vse načine trudil, da bi šolska oblastva ustanovila v Borštu samostojno šolo.

Šele leta 1854 je tedanji tržaški škof dr. Legat izdal odlok, ki je določil 50 goldinarjev letne plače za učitelja v Borštu. Ta odlok je tako rekoč potrdil samostojnost šole v vsi in letos poteka 100 let od tega znamenitega dogodka. Luka Čadež je učiteljeval v Borštu do leta 1859, ko je umrl.

Po njegovi smrti so šolo vodili borštanski župniki, dokler ni l. 1869 bil imenovan prvi posvetni učitelj Franc Šijanec. Bil je tudi organist in občina mu je nakazala 200 gl. letne plače ter mu preskrbela stanovanje.

Kmalu nato mu je sledil duhovnik Alojzij Pavli, odličen šolnik, ki je poučeval do leta 1883.

Naslednje leto je nastopil službo prvi redni učitelj Zdravko Preložnik. Njemu se mo-

ramo zahvaliti, če poznamo danes zgodovino Boršta tudi pred prihodom duhovnika Čadeža. Po ustnem izročilu je Preložnik napisal, kako je že leta 1827 duhovnik in domačin Simon Marec učil otroke brati in pisati, a do večjega razmaha je prišlo šele s Čadežem.

Preložnik je poučeval v Borštu do leta 1889, ko se je moral zaradi slabega zdravja službi odpovedati.

Njegovi nasledniki so imeli z učenci mnogo težav, ker je Preložnikova bolezen hudo škodovala pouku in disciplini. Prav tako so jih ovirali domači župani, ki niso učiteljev redno plačevali ter jim povzročali vse mogoče sitnosti.

Šolske kronike povedo, da je tista leta obiskovalo borštansko šolo povprečno 115 otrok. Razume se, da niso takratni prostori več zadostovali potrebam in je bilo treba misliti na nove. Novo šolsko poslopje so otvorili l. 1902. Obsegalo je polovico današnje stavbe. Drugo polovico so sezidali kasneje. Nekaj je prispeval šolski svet v Dolini, mnogo so pa naredili domačini sami.

Do l. 1906 je bila v Borštu enorazrednica. Tega leta je šolski svet v Dolini po dolgem omahovanju pristal, da se ustanovi dvorazrednica.

Odslej je pouk potekal redno, dokler ni stopila v veljavo fašistična Gentilijeva reforma, ki je naše šole zatrla. Celotno vrsto let so naši otroci bili brez pouka v materinskiini.

Slovenska šola se je ponovno otvorila leta 1943. Pobudo je dal župnik g. Malalan, pomagala pa sta mu Petaros Zdenka in Zahar Pepeca. V tisti dobi, ko je pri nas divjala strašna vojna vihra, so ti ljudje ne glede na težave in nevarnosti vzgajali mladi rod v našem jeziku. Po vojni se je začel redni pouk.

MAVHINJE

Prvič v zgodovini naših krajev so se letos pojavile črnosive gosenice, ki napadajo drevesa. Zvečer je drevo še zeleno, zjutraj pa že golo. Mrčes ima posebno slast za gabrovino, a ko tu opravi svoje uničujoče delo, se brž loti drugih dreves. Bojimo se, da naša drevesa ostanejo brez listov in da nato usahnejo.

Slišali smo, da se nekaj sličnega dogaja tudi pri Saležu. Upamo, da je kmetijsko nadzorništvu o tem obveščeno. Treba je ukreniti vse potrebno, da se škodljivi mrčes uniči, preden se pojavi še v drugih krajih. Krassa namreč preti velika nevarnost, da zgubi še tisto malo gozdov, ki jih ima.

Mislimo, da bi gosenice najučinkoviteje zatrli, če bi se oblastva poslužila posebnih letal in z njimi razkuževala gozdove. Menda imajo taka letala v Ronkah.

SV. KRIŽ

Ta teden smo spremili k večnemu počitku 68-letnega domačina Franca Terčona. Pokojni je bil po poklicu zidar, v svoji stroki pravi mojster. Ko je v soboto delal v neki hiši ob obali, mu je nenadoma postalo slabo in revež je z višine dveh metrov telebnil na tla. Z rešilnim avtom so ga takoj odpeljali v bolnišnico, a je že med potjo izdihnil.

Zdravniki so ugotovili, da ga je med delom zadela kap.

Pogreba se je udeležila taka množica, da je naša vas že dolgo ni videla. To je znak, kako je bil pokojni priljubljen in spoštovan. V cerkvi in na grobu so mu domači pevci zapeli nekaj pretresljivih žalostink.

Blagi Franc naj v miru počiva! Užaloščenim sorodnikom izrekamo svoje globoko sožalje!

KOLONIJA

DEVINSKO-NABREŽINSKE OBČINE

Prve dni tega meseca je 88 otrok iz devinsko-nabrežinske občine odšlo v počitniško kolonijo v Stinsans. To je majhno naselje v Karniji pri znanem turističnem središču Forn di Sopra. Otroci bivajo v dvonadstropnem poslopju, ki ga je naša občina vzela v najem za svojo kolonijo. Stavba je lepa in zračna ter stoji sredi duhtečih smrekovih gozdov, nad katerimi se dvigajo visoke Karnijske Alpe.

Sedaj so tu dečki, ki ostanejo do konca tega meseca. Ko smo jih obiskali, so nam povedali, da so zelo zadovoljni. Hrana je obilna, zdravstveno stanje zadovoljivo, oskrba brezhibna. Nekoliko so se pritoževali zaradi slabega vremena. Do pretekle nedelje ni namreč bilo dneva, da bi ne deževalo. Upamo pa, da bodo v drugi polovici letovanja imeli ugodnejše vreme in da se bodo naužili dobrega gorskega zraka in sonca, ki ga tam res ne manjka. Ko smo odhajali, so nam dečki na-

ročili, naj prav lepo pozdravimo njihove starše in prijatelje. Obljubili smo jim, da homo to opravili.

SESLJAN

V predzadnji številki smo poročali, da je dr. Palamara zavrnil priziv župana Terčona proti gradnji begunskega naselja v Sseljanu. Danes moramo na žalost povedati, da so naselje že začeli graditi. Pripeljali so stroje, ki zravnavajo zemljišče, delavci pa pripravljajo temelje za hiše.

Kljub temu ostane naše mnenje o tem naselju nespremenjeno. Tržaški Slovenci smatramo zidanje begunskega naselja za grobo kršitev 3. in 7. točke londonskega sporazuma in se bomo za obrambo etničnega značaja našega ozemlja poslužili vseh sredstev, ki nam jih nudi londonski sporazum.

V ostalem pa je življenje pri nas precej živahno. Tudi letos prihajajo k morju mnogo tujci; škoda je le, da se ne ustavljajo tu več časa. V sseljanski šoli in v hotelu pri morju gostujejo avstrijski mladinci. Hotel je sicer še vedno razdejan, a je kljub temu ugoden za slična letovanja.

Našo občinsko upravo obveščamo, da so ob nedeljah in praznikih naše ceste, predvsem pa glavni trg ob nedeljah in praznikih precej zamazane. Povsod naletiš na odpadke in na papirčke. Če hočemo, da bodo tuji odnesli o tukajšnjih ljudeh in krajih dober vtis, se mora to nesnago odpraviti. Občini toplo priporočamo, naj poskrbi, da bodo sseljanske ceste vedno čiste in dobre pometene.

ZRELOSTNI IZPITI V TRSTU

Na klasični gimnaziji so izdelali: Bradassi Josip, Sanci Peter, Slokar Jurij, Maver Ana, Smotlak Natalija, Stofa Breda in Urdih Mirela.

Na realnem oddelku: Colbasso Milan, Košuta Angel, Meršnik Egidij, Milkovič Edvard, Pertot Dušan in Santin Mirela.

Popravne izpite ima 19 kandidatov, 5 je bilo odklonjenih.

IZ GORICE

PREHOD ČEZ MEJO OB NEDELJAH

Dvolastniki smejo od 17. t. m. dalje prekoračiti mejo tudi ob nedeljah, in sicer pri Rdeči hiši, v Šempetru, Štandrežu, Vrtojbi, Mirnu, Uklancih, Števerjanu, Podsobotinu, Solkanu II, Mirmiku, Ceglu in Versi. Isto velja tudi za obmejne prehode Beli potok, Prosnid, Cepletišče, Stupica, Tofolo, Robedišče in Platišče v Beneški Sloveniji. Nedeljski prehodi bodo bržkone dovoljeni do konca septembra.

Zastopniki združenja neposrednih kmetovalcev so naprosili prefekta dr. De Zerbija, da bi dvolastnikom dovolili tudi prehod v ulici Sv. Gabrijela. To je zares potrebno, ker bi s tem olajšali promet pri Rdeči hiši, ki je preobremenjen.

Skrajni čas je že, da se omogoči svobodnejši prehod čez mejo vsem državljanom obeh držav.

KOPANJE NA PROSTEM

Javna kopalnica v ul. Cadorna je odslej odprta vsak dan, tudi ob nedeljah in praznikih, od 9. do 17. ure.

NAPREDOVANJE PRAVICNEGA URADNIKA

Notranje ministrstvo je povišalo prefekturnega uradnika dr. Alberta Bauma za svetnika prvega razreda v notranjem ministrstvu. Iskreno čestitamo!

Dopisi iz Goriške

IZ ŠTANDREŽA

Mestni svet je pretekli teden odobril najetje posojila 11 milijonov 800 tisoč lir, s katerim naj se razširi štandreški vodovod iz glavne ulice tudi v stranske. Ob tej priliki je slovenski občinski svetovalec g. Pavlin vprašal, če je gradbeni načrt že odobren. G. župan je izjavil, da se bodo predvidena dela v kratkem času izvršila. Kar bi se lahko zgradilo že pred nekaj desetletji, če bi se bila ohranila samostojnost naše občine, se bo morala, kakor upamo, vsaj v kratkem vendar enkrat uresničilo. Postali pa smo po krivdi drugih taki neverni Tomaži, da tudi sedaj težko verjamemo, da se bo svečana obljuba zares izpolnila.

LIVADA

Od ponedeljka dalje je v ulici dei Campi ustavljen promet vseh vozil zaradi napeljave vodnih cevi na križišču med ulicama Buffolini in dei Campi ter naseljem Tronco. Promet bo, kakor se zdi, ustavljen 15 dni.

OSLAVJE

Goriški občinski svet je pretekli teden razpravljal tudi o napeljavi vode na Oslavje in v Štmaver. G. župan dr. Bernardis je občinskemu svetu predložil pomembnost in nujnost vodovoda za Oslavce in Štmaverce kakor tudi vročo željo občine, da gradbeni načrt čimprej izvrši. Občina je pred meseci potrošila milijon lir za iskanje vode, a žal brezuspešno. Zaradi tega se je uprava odločila za stari načrt inženirja Rainoldija. Po tem načrtu se bosta zgradila na višini 188 m. na Mihovem hribu, za Oslavje in na višini 106 m za Štmaver dva zbiralnika, od katerih bi se odcepile vodovodne cevi v posamezne hiše. V zbiralnika bi pa voda pritekala s pomočjo posebne črpalke iz pevmškega vodovoda.

Slovenski občinski svetovalec so se v imenu slovenskega obmejnega prebivalstva zahvalili g. županu za resno prizadevanje. Vsi želimo, da bi se za naše zdravje in gospodarstvo prepotrebni vodovod zares zgradil v najkrajšem času, čeprav tudi mi razumemo, da se to ne more zgoditi od danes na jutri. Resno pobudo pozdravlja tudi Novi list in se kot glasnik slovenske javnosti g. županu zanj zahvaljuje.

Cesar smo se bali, odkar so začeli resno razpravljati o otroškem vrtcu v Pevmi, se je žal zgodilo. Naš otroški vrtec je bil ob koncu letošnjega šolskega leta ukinjen. Lastnik (Italia redenta) je hišo prodal in šolsko opravilo so odpeljali. Tako bodo imeli naši malčki iz oddaljenih oslavskih hiš v pevmski vrtec skoraj uro hoda.

Že ko je bilo določeno, da bo sezidan slovenski vrtec tudi v Pevmi, smo pisali, da je lepo, če občina skrbi, da bodo imeli otroci blizu svoj vrtec, a da bi ne bilo prav, če bi šlo to na račun oslavskih malčkov, to je, če bi oslavski vrtec opustili. Na ta način bi se namreč enim pomagalo, drugim pa otežkočilo oziroma onemogočilo obisk vrta. Danes ponavljamo in izjavljamo, da se čutimo zaradi ukinitve slovenskega vrta zapostavljene in užaljene.

V Pevmi je (nismo nevoščljivi): šola, pošta ni urad, telefon, cerkev, pokopališče, vodo-

vod, asfaltirana cesta, avtobus in sedaj bo še otroški vrtec. Mi Oslavci smo imeli samo vrtec, sedaj ste nam vzeli še tega in tako nimamo nič. Pa nam odvezemite še davke!

IZ SOVODENJ

Kakor v Gorici delijo tudi pri nas sladkor in kavo za mesec julij, in sicer na odrezek št. 39. Vsak dobi po 1 kg sladkorja (160 lir) ter običajno količino surove ali pražene kave. Cena je nespremenjena.

Nekatere naše družine, ki so brez doma, so se razveselile, ko so videle, da so že začeli graditi stanovanjsko hišo, ki bo morda pred zimo dokončana. Vsi vaščani jim želimo, da najdejo v njej prijeten in srečen dom.

Letošnja žitna letina je hvala Bogu dobra, saj je pridelek od 1 do 13 stotov na njivo.

TRŽIČ

Naš občinski svet je 11. julija pretresal vprašanje pokrajinske samouprave. Po izčrpnih in pametnih razpravi je bil sprejet enoten predlog v občinskem svetu zastopanih strank. Proti je glasoval predstavnik misovcev, češ da avtonomija ruši državno in narodno edinstvo. Danes bi hoteli ti tiči, ki so povzročili narodu, državi ter vsemu človeštvu, zlasti pa naši ter nemški manjšini toliko strahotnega gorja, biti edini branilci višjih skupnih koristi. V resnici pa ščitijo le bogatejše sloje ter se borijo proti vsakemu resničnemu socialnemu napredku.

Neki svetovalec je poudaril, da je današnja uprava preveč osredotočena v Rimu. S tem se tudi mi popolnoma strinjamo. Saj pogosto čitamo v Novem listu, kako tudi v vsaki najmanjši zadevi odločuje Rim. Samouprava je edina dostojna in zdrava oblika sodobnega upravljanja. Saj se celo otroci v šoli učijo, da morajo postati samostojni, ako hočejo biti zreli za življenje.

Občinski svet je pozval parlament, naj čimprej s posebnim zakonom določi meje novi pokrajini Furlanija-Juljska krajina, ki jo predvideva ustava. V novi pokrajini naj bodo združene vse tri dežele: videmska, goriška in tržaška.

Poleg tega nas v zadnjem času zanima tudi vprašanje bonifikacije Rižane (Lizerta), ki premalo napreduje. Oblastva v Rimu ne kaže dovolj naklonjenosti in razumevanja za to vprašanje. Ta zemljišča zanimajo tudi razna slovenska naselja in zato opozarjamo goriško prefekturo na nujno gospodarsko potrebo bonifikacije tega področja. Stvar se vleče že od 1932. leta, a žal doslej brez uspeha.

IZ DOBERDOBA

Ne dolgo tega smo si zaželeli sonca, da bi mogli opraviti poljska dela. Bili smo uslišani. Sedaj pa pripeka na naš Kras s tako silo, da že vsi komaj dihamo. Kaj pa šele naši kmetje, ki v tej vročini nepretrgoma delajo na polju. Zemlja je že zopet suha. Letina kaže doslej prav dobro in bo naravnost izvrstna, ako se nas nebo usmili in nam bo izmenoma dalo dežja in sonca. To so skrbi našega kmeta. Naše delavstvo pa se vedno trese ob skrbi za delo in zato ga zanimajo zlasti delovne razmere v Tržiču. Močno ga je razveselila vest, da je ravnateljstvo tržiške ladjedelnice pred nekaj dnevi zopet sprejelo

na delo 50 delavcev, ki jih je malo prej odpustilo. Ravnateljstvu priporočamo, naj z delavci ravna z vsem potrebnim obzirom in naj jih ne vznemirja več z nemodrimi ukrepi.

ŠTEVERJAN

Pretekla nedelja je bila za nas tako vesel dan, kakor takega vaška zgodovina že dolgo ne pomni. Na praznik sv. Mohorja smo namreč imeli birmo. Birmancev je bilo nad 80. Pridigal je škofijski kancler dr. Rudolf Kliniec, ki je razložil globoki pomen sv. birme za življenje birmancev. V zgled jim je postavil življenje sv. Mohorja in Fortunata, ki sta širila Kristusov nauk med našimi pradedi.

Ko je nadškof msgr. Ambrosi podelil otrokom zakrament sv. birme, nas je žal takoj zapustil in se odpeljal domov. Zvedeli smo, da je zadnje dni zaradi dušnopastirskih naporov zbolel. Čeprav so mu zdravniki svetovali, naj se ogiblje vsakega truda, je vendar v svoji apostolski gorečnosti prišel v našo župnijo.

Prezvizišeni je bil s stanjem v fari zelo zadovoljen. Spoznal je zlasti gorečnost števerjanske mladine, ki je izredno lepo okrasila cerkev ter svojemu nadpastirju v čast in pozdrav postavila lep slavolok. Tu ga je sprejel g. župnik Sedej, lepo dobrodošlico pa mu je izrekel števerjanski mladenič.

Bralci Novega lista se prav gotovo še spominjajo, kako smo svoj čas ostro ožigosali ravnanje nekega orožnika z domačinom g. Škorjancem. Pred letom dni je g. Škorjane orožnika tožil, a goriško sodišče ga je tedaj oprostilo. Orožnik je g. Škorjancu moral plačati le določeno odškodnino. Prizivno sodišče v Benetkah je pa na priziv državnega pravdnika sedaj razsodbo razveljavilo ter nasilnega orožnika obsodilo na sedem mesecev zapora. Iz te razsodbe govori zdravi duh starih Benetk, ki so znale modro upravljati zlasti Beneško Slovenijo, kar na žalost ne moremo reči o moderni liberalni in demokratični italijanski republiki.

Naj se na koncu še zahvalimo goriškim slovenskim občinskim svetovalcem, ki so na zadnji seji pozvali župana dr. Bernardisa, naj združi zidavo oslavškega in štmaverskega vodovoda z gradnjo vodovoda v Števerjanu. To stališče je vedno zastopal tudi Novi list. Zdravo pitno vodo je treba preskrbeti vsemu briškemu prebivalstvu!

JAMLJE

Na zloglasnem »ovinku smrti« se je pretekli četrtek zopet dogodila huda prometna nesreča. Ko se je neki tržaški avto, v katerem je bilo pet oseb, vračal v Trst, je na ovinku zadel ob obcestni kamen, se prevrnil in oblezel v jarku nekaj metrov naprej. Vsi potniki so utrpeli tako hude telesne poškodbe, da jih je neki drugi avto moral peljati v bolnico v Gorico. Šofer je še isti dan umrl.

Čudimo se, da oblastva nič resnega ne ukrenejo na tem »ovinku smrti«, kakor so ga krstili italijanski listi. Saj bi se lahko predpisala izredno počasna vožnja nekaj stotin metrov pred in po ovinku. Potem bi prav gotovo ne bilo toliko nesreč.

Še nekaj nam leži na srcu: ponovno opozarjamo prefekturo in šolsko skrbništvo na nujno potrebo po novi ljudski šoli, ki nam jo že več let obljublja. Saj morajo naši otroci gostovati v zasebni hiši, kar ni dostojno za vas, ki leži ob glavni prometni žili Trst—Gorica.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ŠEMPETER SLOVENOV

Vsa Beneška Slovenija je danes vznemirjena zaradi zasliševanja naših mož in fantov, ki so se za časa druge svetovne vojne borili proti fašizmu na strani zavezniške vojske. Videmski državni pravdnik pripravlja namreč velik proces proti bivšim bojevnikom, in sicer obtožuje kar 57 naših mož in fantov raznih dejanj, ki naj bi jih bili zagrešili za časa vojne in revolucije. Ako pomislimo, da ima vsak izmed njih po več svojcev, vidimo, da je neposredno prizadetih najmanj 300 beneških Slovencev. Koliko duhovne muke pa tudi težke gospodarske škode povzroča takle proces naši deželi, ve le oni, ki jih je že doživljal. Slovenci dobro poznamo vse grozoto takih procesov, saj gredo leta zapora, ki jih je posebno fašistično sodišče prisdilo slovenskim ljudem, v tisoče. Ob procesu, ki se bliža, se nam živo vzbuja spomin na doživeto strahovlado krutega fašistovskega obdobja. Vzbuja se pa nam tudi spomin na našo večstoletno svobodo, ki smo jo beneški Slovenci uživali pod republiko. V duhu nam vstaja spomin na naše sosednje, ki so imele dve »banki«, in na našo, arengo, oziroma višjo sosednjo. V njej je bilo združenih 36 sosednj; zborovala je najmanj enkrat na leto pri slavni cerkvi sv. Kvirina; razpravljala pa je in končno veljavno sklepala o zadevah vseh slovenskih vasi. To je bil parlament beneških Slovencev.

Ko smo se leta 1420 podredili beneški republiki, je ta potrdila vse naše stare pravice.

in ker nam je hotela pokazati še večjo naklonjenost, nam je priznala še druge posebne pravice. Beneška republika je z odlokom z dne 2. aprila 1778 potrdila, da so Beneški Slovenci »drug narod, ločen od Furlanije, ki se sam upravlja«.

Beneški Slovenci smo v modri beneški republiki uživali popolno narodno, občinsko, gospodarsko, sodno in politično samoupravo. Danes pa živimo v krepkih občinskih tajnikov in »komitašev-zasčitnikov vere in domovine«! Na vrh vsega pa še vznemirjajo našo deželico s političnimi procesi, kar nasprotuje določilom mirovne pogodbe, ki jo je v imenu Italije podpisal De Gasperi.

ŽABNICE

Vse kaže, da bo vzpenjača na Sv. Višarje postala kmalu resničnost. Po izjavah inženirja, graditelja naprave, ki je svoj čas že zgradil ono na Sv. Goru pri Gorici, bo šla žičnica izpred železniške postaje Ovčja ves ter se končala na drugem višarskem hribu, kjer stoji zdaj visok lesen križ. Druga dva predloga, eden iz Ovčje vasi, drugi iz Žabnic, sta bila ovržena: prvi zaradi slabega zemljišča, drugi pa zaradi dolžine. Saj bi bila skoraj za tisoč metrov daljša. Denarna sredstva bi nudilo avtoprevozno podjetje Ribi v Gorici. Stroški znašajo preko sto milijonov *

O tem vprašanju smo dobili še drugi dopis, ki se od tega nekoliko razlikuje. Ker želi biti naš list svobodna tribuna, bomo dopis objavili v drugi številki. Uredništvo

TRBIŽ

Gozdna uprava, ki skrbi za gozdove v Kanalski dolini in ima svoj sedež v Trbižu, zelo pogosto menjava upravitelje. Sedanji vodja g. Scalambretti je že četrti ali peti upravitelj v povojnem času, kar pomeni, da nihče ne vztraja na tem mestu več kot nekaj let. To pa baje zaradi sitnosti, ki jih imajo pri upravljanju servitutnih pravic v Kanalski dolini.

Zdi se pa, da bo sedanji upravitelj bolj dobrohotno občeval s servitutnimi upravičenci, vsaj tako sodimo po izjavah, ki jih je dal 21. junija, ko je sprejel posebno odposlanstvo naših upravičencev. G. Scalambretti je posebno poudaril potrebo po vzajemnem sodelovanju pri skrbi za gozdove v naši dolini. Izjavil je tudi, da je namen služnostnih pravic gmotno podpirati prebivalce doline.

V tem se popolnoma strinjamo. Saj bi drugače bilo bivanje v teh krajih nemogoče. Od skromnega kmetijstva in omejenega tujskega prometa bi prav gotovo ne mogli živeti.

Od vodje gozdne uprave smo tudi uradno zvedeli, da se je Ustanova za tri Benečije (Ente Nazionale per le tre Venezie) zelo potegovala, kako dobiti v roke upravo gozdov. Očividno je, da bi zelo rada razpolagala z gospodarskim ključem v dolini. Njeno politično delo — spreminjanje etničnega značaja pokrajine — bi bilo s tem bolj uspešno.

Ker so tudi servitutni upravičenci pripomogli, da so gozdovi ostali le v rokah stare uprave, upamo, da bo naše delo priznано. Uprava naj ne bo pri dodeljevanju pravic ozkosrčna, marveč naj se ravna po izjavah, ki jih je dal g. upravitelj odposlanstvu servitutnih upravičencev.

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

Mehiško odposlanstvo se je pod predstvom Gutierrez medtem že zbralo v Parizu. V Miramar so pisali, da so po vsej Mehiki nalepljene podobe novega cesarja in da se vse ljudstvo pred njim odkriva. Zastopniki bogatinov so se namreč bali, da se ne bi Maks v zadnjem trenutku premislil. Jeseni l. 1863 je odposlanstvo prišlo v Miramar. Maksimilijan je krono načeloma sprejel, a še ne prav odločno. Zato je naslednje leto potoval, kraljevsko sprejet, v Pariz, kjer sta Napoleon III. podpisala pogodbo o francoski pomoči. Ta pa se je že skrčila na 20.000 mož; nasprotno je pa novi cesar priznal vse dolgovе do Francije in ubežnikov. To priznanje je ugonobilo mehiško gospodarstvo.

Iz Pariza je novi cesar krenil še v London. Tu je našel mnogo parad, a o mehiški zadevi niso črhnil niti besede.

V zadnjem hipu se je vse že skoro polumilo. Cesar je namreč poklical brata na Dunaj ter od njega zahteval, naj podpiše »družinski dogovor«, kjer se odpoveduje nasledstvu na avstrijskem prestolu. Maks je bil ves iz sebe. Drugemu mehiškemu odposlanstvu, ki ga je čakalo v Trstu, odpiše, da ne sprejme krone. Enako pismo gre v Pariz. Napoleon je že videl, kako so padli v vodo vsi njegovi načrti o mogočni podložniški državi v Srednji Ameriki, če se Maksimilijan odpove. Hitro brzojavi v Miramar: »Vaše cesarsko veličanstvo je v svoji časti vezano z ma-

no, z Mehiko in s podpisnikom državnega posojila. Družinske razmere Vas ne morejo razvezati. Pomislite na svojo čast.« S temi besedami se je dotaknil najobčutljivejših potoz Maksimilijana. Na čast in dano besedo je dal vse. Ni pomislil, da gre Napoleonu le za milijonski kapital, ki ga je vložil v mehiško posojilo. Od vseh strani so začeli pritiskati na omahljivega kadindata. Karlota je hitela k Francu Jožefu, naj omili tisti »družinski dogovor«. Cesar se pa ni umaknil, ker brata ni mogel. Pristal je le na to, da bo brat še nadalje prejemal apanažo (denarni prispevek kot član habsburške hiše) in da bo smel v Avstriji nabirati prostovoljce, poznejše »Meksikajnarje«. Obljubil je tudi, da pride sam v Miramar, da brata pregovori.

Med ženino odsotnostjo je Maks premisljal, kaj naj ukrene. V urah obupa se je že hotel vkrečiti na ladjo in odpluti za večno na morje. V enem teh trenutkov se je Karlota vrnila z Dunaja in je še isti večer moža pregovorila, da se je odločil. Kocka je padla, kot je bilo od zle usode namenjeno.

»ZBOGOM DOMOVINA!«

Naslednje jutro ob osmih, to je bilo 9. aprila, je izstopil na miramarski postaji cesar Franc Jožef. Brata gresta po klancu v grad in se za štiri ure zapreta v bogato knjižnico. Po burnem razgovoru je Maks podpisal odpoved na avstrijsko nasledstvo. Franc Jožef,

ki je dosegel prosto pot za sina Rudolfa, je po podpisu odhitel spet na postajo. V zadnjem trenutku se je pa nekaj zganilo v srcu cesarja, ki je bil ves prevzet zgolj samoljubnega veličanstva, in je z vzklikom »Maks!« med solzami objel brata. Videla se nista nikoli več.

Drugi dan, 10. aprila 1864, so se pripeljali v dvornih kočijah mehiški zastopniki. Maks jih je sprejel v razkošni, a mrzli prestolni dvorani. Na z damastom pregrnjeni mizi so bile pole s podpisi novih podanikov. Po sladkem nagovoru Gutierrez de Estrada je Maks ves blede v admiralski uniformi odgovoril, da so s podpisi mehiških predstavnikov in z zagotovilom Francije, da podpre cesarstvo, dani vsi pogoji in — zato sprejema krono. Ves zbor navzočih je začel vzklikati cesarju in cesarici, na glavnem grajskem stolpu zavihra zastava mehiškega cesarstva, ki se je rodilo v tem kotu slovenske zemlje; po vsem Tržaškem zalivu zasidrane ladje streljajo salve.

Komaj so utihnile zadnje note slovesnega »Te Deuma« v grajski kapeli in zadnje zdravice na pojedini, so se že začeli prerivati naprej »zastopniki mehiškega ljudstva«. Gutierrez hoče biti poslanik v Rimu, Hidalgo v Parizu, a zahteva namesto nakazanih 60.000 frankov kar 90.000. V domovino pa noče nobeden; tja naj gre novi cesar reševati njih milijonska veleposestva.

Po vseh teh naporih je postalo cesarju slabo. Slovesni pojedini, kamor so bili povabljeni vsi predstavniki tržaškega javnega življenja, je predsedovala žena Karlota, vsa navdušena nad cesarskim sijajem.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

3. ljubljanski festival

do zdaj največja slovenska kulturna prireditev

V Ljubljani že tri leta prirejajo festivale, ki so prave revije slovenskega kulturnega spovanja. Toda letošnji festival je pa bil še prav posebno močna manifestacija naše kulture in težnje po njeni vsestranski izpopolnitvi. Ze bežen pogled na spored nam pove, da je bila to po obsegu, pestrosti in umetniški ravni največja kulturna prireditev, kar jih je do zdaj videla Slovenija. V festivalskih dneh od 11. junija do 14. julija je bilo nad 28 umetniških nastopov. Poleg slovenskih umetniških družin Opre, Drame, Slovenske filharmonije, Radijskega ritmosimfoničnega orkestra, Slovenskega okteta, Partizanskega pevskega zbora, Folklorne plesne skupine »France Marolta« in Slovenskega narodnega gledališča iz Trsta so nastopili kot gostje Balet Narodnega gledališča iz Beograda, Državni simfonični orkester iz Zagreba, skupina solistov zagrebškega Radija ter folklorne plesne skupine »Kolo« iz Beograda, »Lado« iz Zagreba in »Tanec« iz Skoplja.

Zadnji ljubljanski festival potemtakem ni bil zgolj slovenska prireditev, marveč revija glasbenega, gledališkega, baletnega in folklornega prizadevanja vseh jugoslovanskih narodov.

Novost letošnjega festivala so bili nastopi našega osrednjega dramskega gledališča iz Ljubljane in SNG iz Trsta. Prvo je uprizorilo Cankarjeve Hlapce in Linhartovega Matjčka, drugo pa Goldonijeve Primorske zdrahe. S svojo sončno, melodično in iskrijo karakternostjo igra so Tržačani doživeli naravnost navdušen sprejem.

Sledili so nastopi folklornih skupin »Kola« iz Beograda in »Franceta Marolta« iz Ljubljane. Plesalci so spet pokazali, da jugoslovanski ljudski plesi s svojo vsebinsko vrednostjo in izrazno pristnostjo dostojno predstavljajo izročilo naših narodov. Slovenska plesna skupina je v letošnji spored uvrstila še dva nova koroška plesa, in sicer Matjažev in Svatbeni rej.

Nato je orkester Slovenske filharmonije imel pod vodstvom dirigenta Sama Hubada zelo uspešen koncert, na katerem je izvajal Bravničarjevo uverturo Kralj Matjaž, Beethovnov violinski koncert in Čajkovskega IV. simfonijo. Kot solist je nastopil naš mladi svetovno znani violinist Igor Ozim. Nekaj dni zatem je pa ta imel z mlado Svicarsko pianistko Ilso von Alpenheimovo poseben večer, na katerem je igral Mozartove, Bartokove, Schubertove in Brahmsove sonate. Oba umetnika sta z jasno izdelano igro in interpretacijo potrdila sloves, ki ga uživata v svetu.

Ritmosimfonični orkester ljubljanskega Radija je pod vodstvom Bojana Adamiča nastopil na dveh koncertih. Izvajal je moderne skladbe, od katerih je najbolj ogrela Gerschwinova Rapsodija v modrem.

Velik uspeh je doživela Hrističeva Ohridska legenda, ki jo je pripravil Balet ljubljanske Opre. V glavni vlogi je nastopila mlada, nadarjena Veronika Mlakarjeva, ki smo jo lani imeli priložnost občudovati v isti vlogi v Trstu.

Naravnost veličasten uspeh je pa žel koncert Državnega simfoničnega orkestra iz Zagreba, ki je pod mojstrsko taktirko prof. Friedericha Zauna iz Gradca, izvajal biser glasbene ustvarjalnosti, čudovito, večno lepo IX. Beethovnov simfonijo. K odličnemu uspehu so pripomogli znani zagrebški solisti Marija Povinec, Nada Puttar, Noni Zunec in Tomislav Neralić.

Temu velikemu dogodku je sledila majhna, toda solidna prireditev. Na njej sta kot solista nastopila pianistka Dora Gušić in baritonist Vladimir Ružičak. Zadnji je odpel vrsto klasičnih in predklasičnih napevov. Glasbenik in dirigent Antonio Janigro je izgrebel in posredoval zavzetim poslušalcem bisere stare glasbe, ki krijejo v sebi veliko lepote in življenja.

Naslednji dan je nastopila folklorna skupina »Lado« iz Zagreba v pisanih nošah s plesi in narodno pesmijo. S svojim odličnim nastopom je ponovno

Vseučiliščniki v Utrechtu na Nizozemskem so uprizorili renesančno komedijo Dundo Maroje, ki jo je spisal hrvatski pisatelj Marin Držić. Delo je prevedel v holandsko nizozemski slavist dr. Van der Berk. Po sodbi tamkajšnjih listov je predstava doživela zelo lep uspeh.

dokazala, da je ugled, ki ga uživa v svetu, popolnoma zaslužen.

Zatem je beograjski Balet prikazal Čajkovskega Labodje jezero in Prokofjeva Romea in Julijo. Z obema deloma je že večkrat uspešno nastopil doma in v tujini. Baleta sta bila predvajana v popolnoma različnih slogih, kakor pač zahteva značaj vsakega izmed njih. Ker je prvi klasicističen, ni bilo težje uprizoriti na njegovi vsebini, temveč na posameznih plesih. Te so beograjski plesalci izvajali z veliko tehnično zmogljivostjo, natančnostjo, gotovostjo, milino in skladnostjo. Prokofjeva Romea in Julija je pa izrazil moderen balet: njegovi ples so bolj sproščeni, naravnost in povezani v enovito celoto. Koreograf Dimitrije Parlić ga je izoblikoval do popolnosti, tako da je bil od prvega do zadnjega prizora ena sama umetniška. Med plesalci se je še prav posebej odlikovala podoba Julije, ki jo je ustvarila Dušanka Sijinos. Vsem gledalcem bo ostala v nepozabnem spominu.

Festivalski spored sta zaključila ljubljanska Opera s kristno predstavo velike zborovske opere Modesta Musorgskega Hovanščina in nastop makedonske folklorne skupine »Tanec«. Ta je v slikovitih narodnih nošah odplesala vrsto pristnih makedonskih, turških in šiptarskih ljudskih plesov z veliko temperamentnostjo in doživeltvijo, polno notranjega ognja in življenjske radosti.

Uprizoritev mpozične opere Hovanščina pa spada med največja umetniška doživeltva na letošnjem festivalu. Hovanščina je veliko delo po vsebini in glasbi. Njena zgodba je posvečena težnjam ruskega ljudstva, njena glasba je pa prežeta z iskreno liriko, bogato melodiko, asketsko preprostostjo in dramatično močnostjo. Je pa tudi zelo zahtevno delo: poleg solistov nastopajo v njem množični zbori ob spremljavi številnega orkestra. Ljubljanska Opera je pod spretnim vodstvom Boga Leskovic premagala vse te težave. V obeh festivalskih uprizoritvah ji je uspelo prikazati neizmerno veličino tega nesmrtnega dela.

Poročati bi morali še o drugih prireditvah, ki so tudi odlično uspeli, kakor n. pr. o koncertu Slovenskega okteta, o večeru opernih napevov, na kate-

rem smo imeli priložnost slišati najboljše slovenske in hrvatske soliste, vendar pa bi podrobno naštevane vzele preveč prostora.

Naj za zaključek omenimo le, da je večina prireditev bila v novem letnem gledališču v Križankah, ki jih sedaj preurejajo po načrtu univ. prof. Plečnika. V gledališče prideš skozi veličastno, z arkadami in zgrafiti okrašeno preddvorje. Na obširnem dvorišču je odrska plošča, pred njo poglobljen prostor za orkester ter dvigajoči se avditorij z nad tisoč sedeži. Ves ta prostor hladijo s svojim košatim zelenjem lepa starodavna drevesa, ki so ostanki nekdanjega vrta. Če ga osvetlujejo številni žarometi, se ti zdi kot čaroben otok sredi temnega morja ali tudi kot lep sanjski privid. Z novim gledališčem je slovenska prestolnica obogatela za nov arhitektonski dragulj, ki bi v nizu njenih številnih zgodovinskih spomenikov, muzejev in galerij bil v čast in ponos marsikateremu velikemu in bogatemu narodu.

10 najboljših romanov

Ameriški časopis Redbook je zaprosil znanega angleškega pisatelja Somerset Maughama, naj sestavi seznam desetih najboljših svetovnih romanov. Maugham pa ni sestavil samo zaželene liste, temveč jo je tudi opremil z označbami in razčlenbami izbranih del ter življenjepis njihovih piscev. Vseh deset razprav je izdal v posebni zbirki z naslovom Deset zgodb in njihovi avtorji. Iz knjige je razvidno, da njegovo stališče do mojstrskih del svetovne književnosti povečini sovpaša s stališčem starejšega in srednjega pokolenja. Po Maughamovem spadajo med najboljše svetovne romane naslednja dela: Stendhalovo Rdeče in Črno, Balzacov Oče Goriot, Dickensov David Copperfield, Flaubertova Madame Bovary, Hermana Melvilleja Moby Dick, Tolstojeva Vojna in mir (po njegovem od vseh največje), Fieldingov Tom Jones, Jane Austenove Ponoči in Predsodek in Emily Brontjejeve Wuthering Heights.

Ni dvoma, da je vključitev v seznam zadnjih treh del pripisati Maughamovi angleški pripadnosti, kajti njihovih imen bi ne našli na nobeni neangleški listi. Čudno je pa, da je Maugham prezrl kar celo vrsto del, ki odgovarjajo vsem zahtevam svetovnega romana, kakor n. pr. nekatera dela iz skandinavske (Knut Hamsun, Sigrid Undset itd.), ameriške (Faulkner, Fitzgerald, Hemingway itd.) in drugih svetovnih književnosti. Značilno zanj in za večino bralcev njegovega pokolenja je, da mora vsak roman ugoditi želji po duševnem oddihu in estetskem ugodju.

VZGOJNI KOTIČEK

Kazen - vzgojno sredstvo

Mnogi starši ob svojih neubogljivih, trmastih in premogočnih otrocih zdihujejo: »Oh, otroci so danes popolnoma drugačni, kot smo bili mi včasih. Nič ne ubogajo, naj rečem, kar hočem, vse store po svoje.« To ni res. Starši tako govore, ker otroke obožujejo in si jih ne upajo kaznovati niti z besedo, kaj šele z dejanji.

Otroci sicer niso vsi enaki, saj so nekateri že po naravi mirnejši in ubogljivi, vendar bi se starši morali zavedati, da edino kazen pomaga, kjer ni moči z besedo ničesar opraviti. Otrok pa mora videti in se zavedati, da starše tudi takrat, ko ga kaznujejo, vodita le ljubezen in skrb zanj.

Otroka kaznujemo čim manj in to le takrat, kadar je krivda dokazana. Vzgoja namreč ne sme biti obsedno stanje, kjer neprestano traja napetost, temveč blagodejno vplivanje in zdravljenje napak na otrokovem značaju. Kazen rada povzroči jezo ali plašljivost, potuhnjenost, zagrenjenost ali pa ubija ljubezen do staršev, zlasti še, če je kazen javna in huda. Vendar brez kazni vzgoja ni uspešna. Mnogokrat šele kazen spametuje otroka. Na vsak način ugotovi najprej, kdo je kriv dejanja, ki bi ga bilo treba kaznovati. Včasih celo starši sami za greše otrokovo kaznivo dejanje, ker otroka ali niso dovolj poučili ali niso bili dovolj dosledni v svojih zahtevah ter so prej mirno dopuščali ali se celo smehljali temu, kar hočejo sedaj kaznovati.

Ko moraš torej otroka kaznovati, mu prej mimo in resno razloži, zakaj ga kaznuješ in da je to tvoja sveta dolžnost. Če otrok tedaj kaže trmo ali užajenost, mu pri majhnem otroku kazen pomozhi, pri starejšem pa to prezri in ga pozpeje, ko je že pomirjen, raje pokliči k sebi ter ga trdo opozori na nespametnost njegovega početja.

Otrok pa mora vedno videti, da ga kaznuješ zato, ker ga imaš rad. To mora spoznati iz tvojega

obličja, iz oči. Te naj predvsem kažejo tvojo željo, da bi kazni ne bilo treba več ponoviti.

Ne smeš ga pa imeti slepo rad. Glej, da mu že naložene kazni ne opustiš, zakaj takrat otrok čuti, da si nedosleden in da je sam močnejši od tebe. Napak je tudi, če se starši takoj po upravičeni kazni otroku dobričkajo, mu ponujajo slaščice, pripoljške, denar za kino itd. S takim vedenjem podirajo, kar so s kaznijo zgradili. Vzgojitelj naj po kazni ostane resen, miren in tih, čeprav otrok joka. Pusti ga, naj se izjoče!

Starši naj tudi pazijo, da je kazen sorazmerna s krivdo ter da kazni ne bo določalo trenutno dobro ali slabo razpoloženje staršev. Cestokrat otroka kaznujemo, ker je povzročil gmotno škodo, daši je njegova krivda majhna ali pa ga ne kaznujemo, ker slučajno ni gmotne škode. To je zgrešeno.

Otrok mora vedeti, kdaj stori kaj narobe; mora biti vsaj z besedo kaznovan, čeprav ni materialne škode.

Naj poudarimo še enkrat: pri kaznovanju morajo biti starši brezpogojno dosledni. Premišljeno in pravično naloženo kazen je treba izvesti. Ne sme staršev omehčati in temu izneveriti niti težava z nadzorstvom niti obilica dela, zlasti pa ne otrokov jok, prošnja ali trma, ker bo sicer kmalu vsaka kazen brezuspešna.

Končno naj opozorimo starše, naj otrokom nikdar ne groze s stvarjo, ki je ne mislijo resno ali je ne morejo izvesti, n. pr.: »Prodam te ciganom«, »Bavbav te bo«, »čeljust ti razbijem« itd.

Otrok bo namreč kmalu spoznal, kako prazne so take grožnje, a bo tudi spoznal, da starši vedoma govore neresnico. Če pa otroku groziš s stvarmi, ki jih zmore le podivjan človek, bo v tebi videl podivjanca in bo vsaka vzgoja brez uspeha.

V tem primeru bo otrok zgubljal ljubezen do staršev.

GOSPODARSTVO

SENO BO LETOS DRAGO

Saj presega že sedaj na mnogih trgih ceno nad 2000 lir za q. Do zime je sicer še daleč in do tedaj lahko še vedno nabere dovolj krmne zaloge, a dobrega sena bo primanjkovalo, ker je prva košnja dala pičel pridelek. To naj imajo naši živinorejci že sedaj pred očmi, da jih zima ne preseneti.

PRI PRESAJANJU ZELJA

to je ohrovt (vrzot), glavnatega zelja (kapusa), cvetače, brokljev, brstnega zelja (šproca) itd. pazi, da napraviš s klinom dovolj globoko luknjo, v katero spraviš vse korenine v navpični legi, torej navzdol. Koreninice se namreč ne smejo zviti. Nato h koreninam pritiskamo toliko zemlje, tako da so z njo popolnoma obdane. Ne puščaj praznih prostorov!

Če ne presajaš po obilnem dežju, oziroma če saditvi ne sledi dež, moraš sajenice takoj zaliti: zalivaš pa tako, da zemljo spravljaš proti steblu in ne od stebela proč. Z zalivanjem moramo nadaljevati, dokler presajenke ne pokažejo, da so se prijele.

PERONOSPORA

je v zadnjem času hudo pritisnila na krompir in paradižnike. Zakaj? Ker jih niso pravočasno poskrpili z raztopino modre galice in apna oziroma z asporjem.

LAHKO BI PRIHRANILI

Vinogradniki škropijo od junija do avgusta trte z 1½ do 2% raztopino modre galice. Če računamo, da 1 kg modre galice stane 190 lir in 1 kg apna 20 lir, vidimo, da potrošimo za 100 litrov škropila od 315 do 420 lir. Isti ali še boljše uspeh bi dosegli z 250 grami asporja, ki stanejo komaj 200 lir. Pri 100 l škropila bi v prvem primeru prihranili 115, v drugem celo 220 lir. Ne vemo, kateri vinogradnik ima toliko denarja, da ga lahko razsipa. (1 kg asporja stane 800 lir.)

PAZI NA PRAZNO VINSKO POSODO!

Jasno je, da mora biti prazna vinska posoda zažveplana in zataknjena. Ni dovolj, da to enkrat opraviš in nato čakaš do trgatve. Vsaka dva meseca moraš posodo pregledati in jo ponovno zažveplati. V tem primeru zadostuje en azbestni žvepleni trak ali mali žvepleni kolešček za vsaka 2 hl. Preglej tudi plavnike (bednje), orne in brente ter jih zaščiti zlasti pred plesnijo.

Ne hrani vinske posode v zatohlih, vlažnih prostorih in tudi ne na prepihu.

CIK NE BO NAPADEL VINA,

če imaš polno vinsko posodo in si vinu dodal »enososine«, in sicer vsak drugi mesec po eno koečko na 100 litrov. Prav tako se vino ne bo skisalo, če imaš na nepolnih sodih točilno veho. Pri sodu s točilno veho mora iti zrak skozi razkuževalno tekočino, v kateri sta raztopljeni metabisulfit in vinska kislina. Zato teče iz takega sode do zadnje kapljice zdravo vino. Točilna voha je važna predvsem za tistega, ki ima sodček vina dolgo na pipi.

CVETAČA IN ZELJE

čestokrat zgubita svoje srce, tako da se razvije samo nekoliko krajnjih listov. Živalski škodljivci namreč poškoduje srce, ki potem zaradi vlage segnije.

Kako naj to preprečimo? Zelje popraši z DDT v obliki gesarola za prašenje ali s tio-gamo za prašenje. Ti dve sredstvi obvarujeta zelje pred vsemi živalskimi zajedalci, ki napadajo nadzemne dele povrtnine.

KMEČKO STAROSTNO ZAVAROVANJE

Pri organizaciji neposrednih obdelovalcev, katero vodi demokristjanski poslanec Bonomi in ki združuje danes 7 milijonov članov, sestavljajo zakonski načrt, po katerem naj bi bili deležni pokojnine tudi neposredni obdelovalci ali mali samostojni kmetje.

Mogoče bo preteklo še mnogo časa, preden se ta socialno upravičena zahteva kmečkemu stanu uresniči. Vendar se bo prej ali slej to zgodilo, saj zmaguje po vsem svetu ideja, da mora biti zagotovljeno brezskrbno življenje vsem ljudem, ki niso več sposobni za proizvodnjo. Starostno zavarovanje za vse stanove je že več let v veljavi na Švedskem.

ENOTEN EVROPSKI TRG ZA KMEČKE PRIDELKE

Evropske države uvozijo mnogo več kmečkih pridelkov, kot jih izvozijo, in zato so že pred leti težili za tem, da bi v okviru evropskih držav ustanovili enoten trg za vse kmečke pridelke. Vprašanje pa je zelo zapleteno, ker skušajo vse države ščititi domačo kmečko proizvodnjo.

Poglejmo n. pr., kako bi bilo z vinom: Če bi imeli enoten evropski trg, bi se v Avstriji, v Nemčiji in še marsikje drugod vinogradništvo sploh ne izplačalo, ker bi bil trg preplavljen s cenejšimi in močnejšimi vini iz južne in južno-zapadne Evrope. Ti vinogradniki bi vino lažje prodali, avstrijski in nemški bi pa morali svoje vinograde opustiti. Za

mnoge druge kmečke pridelke bi bilo obratno. Zato smo še zelo daleč od enotnega trga.

VELIK MLEKARSKI OBRAT NA SARDINIJI

V Cagliariu je začela delovati nova mle-karna z dnevno zmogljivostjo 1 milijona litrov mleka (10.000 hl). Izdelovala bo predvsem ovčji sir (pecorino romano), katerega mnogo izvažajo. Pozneje bo izdelovala tudi mehke sire iz kravjega mleka. Mlekarna je stala 65 milijonov lir.

ŽIVINOREJSKO ZADRUŽNIŠTVO NA DANSKEM

Na Danskem je 62 zadrug »za izrabo krav«. V resnici pa te zadruge ne kupujejo samo krav, temveč tudi prašiče. Člani kmetovalci se obvežejo izročiti zadrugi skozi vrsto let vse krave in prašiče, ki jih hočejo oddati. Zadruge vzdržujejo lastne mesnice, odvečno meso pa izvažajo.

NOV NAJEZDNIK

Najezdniki so žuželke, ki uničujejo druge žuželke. Nas zanimajo predvsem najezdniki, ki uničujejo žuželke, ki so škodljive kmečkim pridelkom, kot n. pr. listne uši, različni črvi in gosonice, kaparji itd.

Ameriški žuželkarji (entomologi) so odkrili v Pakistanu (muslimanski del Indije) zelo koristnega najezdnika proti listnim ušem. Znanstveno se imenuje »brumus saturalis«. Mnogo teh najezdnikov so prenesli v ZDA, kjer so se izkazali za zelo koristne.

BOJ PROTI TOČI V JUŽNEM TIROLU

Kmetijski konzorcij v Bocnu ima za boj proti toči na razpolago 452 baterij za spuščanje raket in štiti 16.000 ha sadovnjakov in vinogradov z letnim pridelkom 15.000 vagonov sadja in 500.000 hl mošta, v skupni vrednosti nad 5 milijard lir.

Prve rakete so spustili l. 1950 in 4 leta se jim je posrečilo ubraniti točo. Letos pa je bilo spuščanje raket zaman in je toča napravila tako škodo, kot je ne pomnijo.

Sportni pregled

KOLESTARSTVO

V ponedeljek se je z naporno etapo Marseille-Avignon končala prva polovica kolesarske dirke po Franciji. Javnost je z napetostjo pričakovala vzpon na vrh Ventoux, ki se dviga sredi francoske pušča-ve. Pot do vrha je dolga nad 20 kilometrov. Tekmovalci so se vozili po žareči lavi — pravijo tor-kovi listi — in številnim spremljevalcem je postajalo slabo. A dirkači se take vročine niso ustrašili, tako da je zmagovalec Bobet dosegel povprečno brzino nad 34 kilometrov. Pa poskusite vi, dragi bralci, voziti se s tako brzino na ravnem ter v hladnem vremenu. Po nekaj sto metrih boste upehani obstal! Svetovni prvak in obenem francoska nađa na tem tekmovanju Bobet je zbežal nekaj kilometrov pred vrhom in je potem sam vztrajal v borbi vseh sedemdeset kilometrov do cilja, četudi je med vožnjo imel okvaro in mu je za hrbtom odžiralo sekunde močno italijansko moštvo. Bobet se je s svojim ponedeljkovim uspehom zabeležil v zlato knjigo kolesarstva. Njegova zmaga spada med dejanja, o katerih se še po letih pripoveduje kot o legendi. Drugo vprašanje pa je, ali ni Bobet potrošil preveč sil zato, da si je priboril minuto in pol naskoka nad svojim italijanskim tekmečem Fornaro. Pireneji bodo odgovorili, če je Bobetova zmaga bila Pirova ali ne. Na lestvici je na vsak način še vedno prvi Bobetov uslužbenec Rolland. Ta bo prej ali slej hotel ali nehoti prepustiti svoj prestol Bobetu, ki je drugi pred Fornaro.

Kolesarska dirka po Hrvatski in Sloveniji. Jugoslovanski »Tour« je odšel na svojo nad 1000 kilometrov dolgo pot: Prve dneve so dirkači prehiteli drug drugega. Muhe epodnevnice so si pri tem nabrale šeepec slave, a naslednji dan izginile na

dnu lestvice. V ponedeljek zvečer je pisana karavana privzela v Bovec. V daljavi je sonce zahajalo za Vršč. Misel vseh tekmovalcev je poletela za trenutek tja v planine. V torek je treba čez prelaz. Zaman je vodja dirke vabil svoje ljudi, rekoč: Se zvečer boste z menoj na Bledu. Vsi so se bali Vrščiča, ki ne zaostaja za najnapornejšimi gorami na francoski ali italijanski etapni dirki. Seveda je nastopajočim tekmovalcem Danske, Bolganije, Nizozemske, Avstrije, Anglije, Luksemburga in Jugoslavije toliko teže, ker ti niso poklicni kolesarji in je jasno, da tudi njih sposobnosti niso dorasle poklicnim vozačem in takim poklicnim... hribom. Danes, ko to berete, vozijo dirkači po ravnini proti Beogradu, kjer bo letos cilj dirke.

Govorili smo o kolesarstvu in to precej obširno. A tudi drugod niso povsem spali.

V Barceloni so odprli sredozemske igre. Otvoritev je bila posebno slovesna. Pri vročini 35 stopinj je štafeta prenašala kozarec morske vode po vsej Spaniji. Voda so potem zlili v poseben vodnjak, kjer se bo hranila do konca sredozemskih iger. To je bila doslej edina znamenitost teh iger. Sportni izidi niso bili namreč preveč zanimivi.

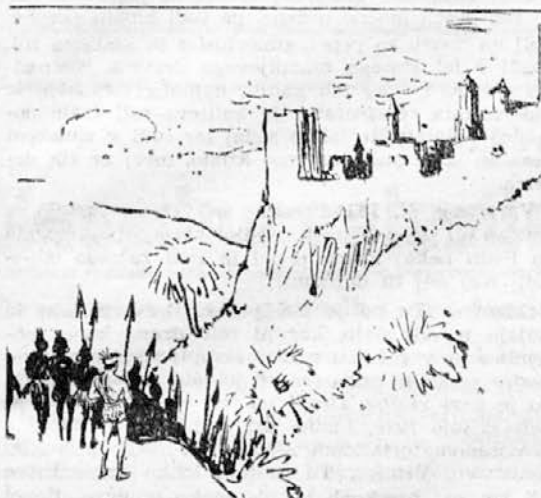
V nogometu so v delnem zatišju odigrali polfinalni tekmi za evropski pokal. Obe češki enajstori-ci, Slovan in UDA, sta zaigrali neodločeno. Homved pa je odpravil rojake Voroš-Loboga z izidom 5:2.

Zdaj še pogled v tenis. Italija in Švedska sta se uvrstili v evropski finale Davisovega pokala. Izid že od samega začetka ni bil nobena skrivnost. Saj sta obe sestavi znatno boljši od ostalih udeležencev. Lahko delo so imeli zlasti Italijani; Angleži so namreč čez noč pomladili svojo ekipo in postavili v moštvo namesto izkušenih Mottrama in Paisha dva mlada, osemnajstletna igralca. Izid 5:0 za Italijo. Švedska je imela s Cilom težje delo. V odločilni igri je pri stanju 2:2 Davidson razjasnil nagubana čela švedskih navijačev in prepričljivo odpravil Hammersleya v treh setih ter tako priboril zmago svojim barvam.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, kralj džungle

št. 22

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

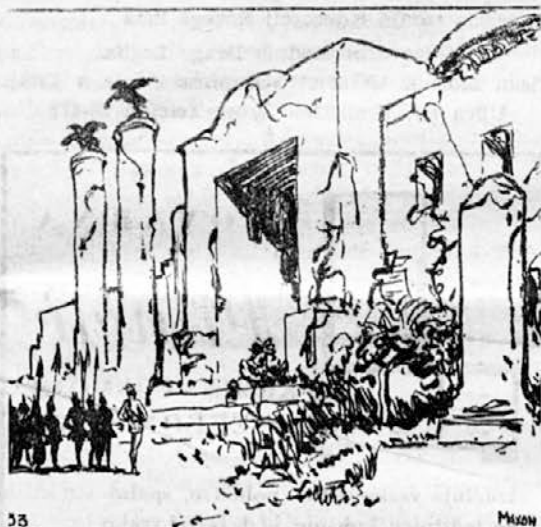
Ob rekah in preko visokih gora je korakala odprava proti neznaní deželi zakladov. Enaindvajseti dan pohoda se je Tarzan, ki je stopal vsem na čelu, vzel na visoke skale. Onkraj puste doline, ki se je širila pod njim, je zagledal lep prizor.

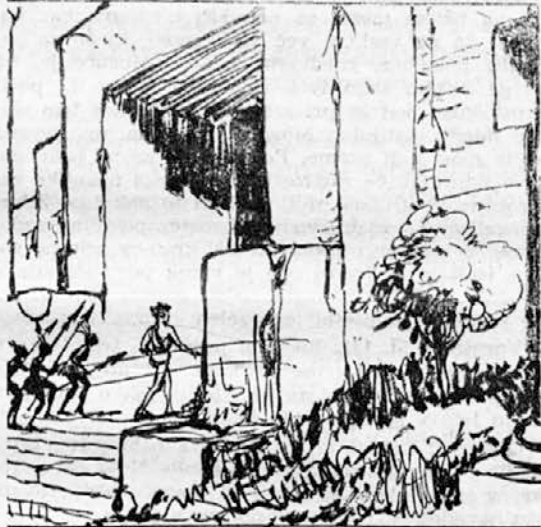
Stolpi, stolpiči, minareti in kupole so se rumeno in rdeče svetili v soncu. Takoj so se utaborili pod mestom. Tarzana je mnogokrat obšlo, kot da bi se upirale vanj nevidne oči. Opolnoči jih je zbudil krik, ki je izzvenel v stolparje.

Crnci so se prestrašili. Hočeli so se vrniti. Zjutraj pa so bili pogumnejši in so odšli ob zidu do ozkih vrat. Zagledali so izhojane stopnice. Tarzan se je začel vzpenjati po njih in vojščaki so mu krenili za petami.

Stopnice so se vile in končno končale pred velikim svetiščem. Tarzan in njegovi so zmedeno gledali okoli sebe, kar so v polmrazu opazili gibanje nerazločnih postav. Zivljenje se je namreč tako malo prilagalo temu mrtvemu mestu.

Ko je Tarzan stopil v svetišče, je razločni čutil, da ga gleda mnogo oči. Slušal je korake in šepet. Notranjost je bila okrašena s suhim zlatom. Njegovi vojščaki so ga rotili, naj se vrnejo. Bali so se duhov, ki so tam strašili.

Tarzan jim je dovolil, da se sami vrnejo. Nekateri so takoj odšli, Buzulj in drugi pa so ostali. Tedaj se je zgodilo nekaj nepričakovanega. Iz tišine in teme se je začul prav tisti odurni krik, ki so ga bili sinoči slišali.

Skrivnost

D^RJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Tam je nevarnost!« je zašepetala. »Ne hodite v tisto sobo! Policija ga mora na kak način dobiti — in spraviti ven! Ne hodite v tisto sobo!«

Dekletov glas je razburjeno drhtel; njene oči so srdito žarele. Besna mrznja, ki se je porodila zaradi okrutnih krivic, jo je zdaj razjedala, toda strah pred Fu-Mančujem jo je še zmerom obvladoval.

Nadzornik Weymouth je prišel dol po stopnicah in se nam priključil.

»Poslal sem dečka v Rymanovo sobo na stanici.« je dejal. »Okrožni ranocelnik bo skrbel zanj, dokler vi ne pridete, gospod doktor. Zdaj je vse pripravljeno. Motorna čoln čaka ob ladjedelnici in vsi konci tistega kraja so zastraženi. Kje je naš mož?« Iz žepa je potegnil zapestne spono in vprašujoče dvignil obrvi. Ker ni bilo nikjer nikakega šuma, ki bi izdajal kako udejstvovanje nevarnega Kitajca, je bil v zadregi. Nayland Smith je s palcem pokazal proti zavešenim vratom.

Ta hip, še preden smo mogli izreči kako besedo, je Weymouth stopil k zastritim vratom. Bil je človek, ki je šel naravnost proti svojemu cilju in si prihranil razmišljanje za poznejši prosti čas. Mislim celo, da je nanj začelo učinkovati ozračje tistega prostora (ki je bil, dasi gol in neopremljen, poln osladnega duha). Bila ga je sama vnema, da se ga čimprej znebi in se loti posla.

Potegnil je zaveso v stran in šel v sobo. Smith in jaz sva morala za njim. Vprav med vrati smo vsi trije za hip postali in pogledali stvor, ki je širil grozo proti vzhodnemu in zapadnemu svetu. Dasi je bil Fu-Manču brez moči, nas je tudi zdaj navdajal s strahom, ko je bil njegov velikanski razum omrtvičen in otopel. V slabo razsvetljeni sobani, ki smo jo pravkar zapustili, smo slišali, da je Karamaneh zadušeno vzkričnila. Toda ta krik je bil prepozen!

Ko da je izbruhnil vulkan, so švignile kvišku svilene blazine, miza s svetilko, pisane stene in tista zleknjena postava, na katero je luč risala pošastne poteze!

Tako se je zdelo meni; pač pa sem se že naslednji hip, ko je bilo prepozno, domislil že nekega prejšnjega izkustva, tičočega se take Fu-Mančujeve zasebne sobe; vedel sem, kaj se nam je primerilo. Spustna vrata so se pod nami ugreznila.

Spominjam se padanja — ne morem se pa domisliti, kakšen je bil konec padanja — kakšen je bil dolet. Spomnim se le, da sem se na žive in mrtve boril proti nečemu, kar me je davilo in mi stiskalo vrat. Vedel sem, da sem se dušil, toda roke so povsod

RADIO TRST A

Nedelja, 24. julija ob: 8.30 Domači odmevi; 9.30 Kmetijska oddaja; 9.30 Priljubljene melodije; 10.00 Prenos maše iz tržaške stolnice; 11.10 Tenorist Perrot in baritonist Kos pojeta klasične duete; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše: Rdeča kapica; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slovenski zbori; 18.00 Sibelius: Koncert za violino in orkester v D-molu; 19.00 Čajkovski: Trnjulčica; 19.15 Obisk pri slikarju Bogdanu Gromu (intervju); 19.30 Lipovšek: Orglar, kantata; 20.30 Gioacchino Rossini: Viljem Tell, opera v 4. dej., samo 1. in 2. dej.; 23.30 Polnočna glasba.

Ponedeljek, 25. julija ob: 12.00 Predavanje: Ali ima kmet še bodočnost?; 12.55 Zenski pevski duet in harmonika; 14.00 Lahke melodije igra pianist Russo; 18.00 Chopin: Koncert za klavir in orkester št. 1; 21.00 Okno v svet: Julij, mesec največjih uspehov v letalstvu; 21.15 Slovenski moški zbori; 22.00 Rossini: Viljem Tell, 3. in 4. dej. opere.

Torek, 26. julija ob: 12.00 Predavanje: Čeka vzhodne Nemčije; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Mozart: Koncert za violino in orkester; 18.40 Koncert tenorista Pokornjaja; 19.15 Radijska univerza: Montalenti: Tečaj biologije: Nepopolno razmnoževanje; 21.00 Radijski oder: Alba de Cespedes: Družinske vezi igra.

Sreda, 27. julija ob: 13.30 Lahke melodije igra pianist Harris in kitarist Primani; 18.00 Glazunov: Simfonija št. 4 v A-duru; 18.30 Z začarane police: Lida Debelli: Povest o belem zamorčku; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Poje ženski tercet Metuljček; 21.00 Mnenja in dejstva: Obljubljena dežela utopijstov: »Nova Atlantida« lorda Bacona; 21.30 Koncert violinista Karla Sancina; 22.00 Književnost: Vinko Beličič: »Slovenski priročni leksikon«; 22.15 Liszt: Madžarska fantazija.

Četrtek, 28. julija ob: 12.00 Potovanje po Italiji: Pavia; 18.00 De Falla: Triogelnik, balet; 19.15 Radijska univerza: Carnelutti: O poteku procesa — razprava; 19.40 Poje moški kvintet; 21.00 Dramatični zgodba: Niko Kuret: Kurentova legenda; 22.30 Uroš Krek: Simfonietta.

Petek, 29. julija ob: 12.00 Predavanje: Nove naprave in aparati za pomoč slepim; 13.30 Glasba po željah; 18.00 Mozart: Koncert za violino in orkester v A-duru; 18.30 Z začarane police: Ivanka Cegnar: Zmaja je premagal; 18.40 Koncert basista Jovana Antića; 19.15 Poletni športi: Boris Mihalič: Odbojka in druge igre; 20.30 Slovenski zbori; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 21.30 Koncert pianistke Mirce Sancinove; 22.00 Književnost: Josip Tavčar: O povojni nemški književnosti.

Sobota, 30. julija ob: 12.00 Predavanje: Tallarico: Snokve; 13.30 Pestra: operna glasba; 15.30 Zenska ura; 16.00 Popoldanski kavarniški koncert; 16.20 Slovenski zbori; 18.00 Bruckner: Simfonija št. 5 v B-duru; 19.15 Radijska univerza: Paolo: Odvetniki v starem Rimu; 21.00 Pojejo fantje s Proseka-Kontovela; 22.30 Gershwin: Amerikanez v Parizu.

TEDENSKI KOLEDARČEK

24. julija, **nedelja**: 8. pobink., Kristina, Ratimi
25. julija, **ponedeljek**: Jakob st., Boljedrag
26. julija, **torek**: Ana, Dobrina
27. julija, **sreda**: Natalija, Dušana
28. julija, **četrtek**: Viktor, Svetomir
29. julija, **petek**: Marta, Dobrila
30. julija, **sobota**: Abdop in Senen, Vitodrag

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 20. julija si dobil oz. dal za:	
ameriški dolar	623—626 lir
avstrijski šiling	23,50—24,25 lir
100 francoskih frankov	165—170 lir
100 dinarjev	85—90 lir
funt šterling	1660—1690 lir
nemško marko	146—148 lir
pesos	16—19 lir
švicarski frank	145—146 lir
zlato	708—710 lir
napoleon	4075—4175 lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 130: Vsejal sem nekaj peteršilja, ki je lepo pognal in raste. V zadnjem času pa opažam, da mi vedno bolj bleđi, oziroma rumeni. Kje je vzrok in kako naj si pomagam?

Odgovor: Vzrok je lahko naslednji. Morda je zemlja na tistem mestu za peteršilj urujena, kar pomeni, da ne vsebuje več vseh snovi, ki so za peteršilj potrebne, predvsem železo. Mogoče je, da so ga kakšni škodljivci, predvsem strune in polži brezhlišniki pod in pri zemlji objedli in s tem ošibili mlade rastlinice. Mogoče pa je, da ima kvaren vpliv nanj tudi vreme. Peteršilj pa se bo prav gotovo popravil, če raztrosite med njega nekoliko zastrupljenih otrobov proti polžem in nekoliko železne galice (solfato di ferro). Če je vzrok porumenenja v kvarnem vplivu vremena, se bo gotovo sam od sebe popravil in postal lepo zelen.

Vprašanje št. 131: Rada bi precepila trte (tokaj), ker mi vse grozdje ose izsrkajo. Ali jih lahko zopet precepim z belo sorto? Ali jih lahko precepim še to leto v speče oko in kdaj?

Odgovor: Lahko jih precepite z belo sorto, cepite jih pa takoj sedaj (brž ko dobite Novi list v roke) v speče oko. Cepljenje trt v speče oko v avgustu navadno ni tako uspešno kot v juliju.

Vprašanje št. 132: Mandelj, star 5 let, mi je predlanskim bogato rodil, lansko leto je malo cvetel in tudi listi so ostali bolj majhni; letos pa je precej cvetel, a je sneg cvetje uničil in listi so zopet ostali majhni. Kaj naj napravim, da se drevo okrepi?

Odgovor: V vašem vprašanju je tudi odgovor: Mandelj je rastlina toplih krajev in zato uspeva v južni Italiji. Pri nas so ta drevesa prav redka, ker navadno zime niso dovolj milo, da bi mandelj uspeval. Za okrepitev dreves so pač gnojila. V tem oziru pa se ne sme pretiravati z dušičnatimi gnojili, kot so stranišče, gnojnica, solitri in podobno, ker po teh drevo močno požene, pa tudi kmalu pozebe. Bolj na mestu so pepel, superfosfat in kalijeva sol. Okoli 5 let starega mandljevega drevesa raztrosimo 1/4 do 1/2 kg teh gnojil, najbolje mešanice iz superfosfata (perfosfata) in kalijeve soli (sale potassico). Raztrosite lahko sedaj ter tudi v zimskem času in sicer pod drevesno krono, torej ne tik debela.

Vprašanje št. 133: Breskve in vrtnice rastejo, a listi se ob straneh proti sredini zvijajo, nato pride po listih nekaj kakor pepel in listi začnejo odpadati. Kaj naj tu naredim?

Odgovor: Tu pa je več zadev. Breskve listi se zvijajo in odpadajo, ker ni bilo drevo konec novembra in v začetku marca škropljeno z raztopino modre galice in apna ter jih je zato napadla kodra. To je prvi razlog. Drugi pa tiči v listnih ušeh, ki tudi zvijajo liste. Listne uši je potrebno uničiti s arposanom, tertafidom, nicolom ali kakšnim drugim sredstvom. Vrtnice: Tu so tudi lahko krive listne uši kot pri breskvah in jih enako uničimo. Pepel se pojavi samo na vrtnicah. To pa ni pepel, temveč plesen in sicer oidij, katerega uničujemo kot pri trtjah: žveplati moramo, in sicer prvič, brž ko se je popje odprlo, pozneje pa enkrat v maju in še enkrat v juniju. K sreči napada ta pepel samo nekatere sorte vrtnic, predvsem ovijalkte.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphisk« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

TOVARNA

Prinčič

KRMIN · CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

naletele na smrtno praznino. Pogreznil sem se v shrambo teme. Nisem mogel zakričati. Bil sem brez moči. O usodi svojih tovarišev nisem vedel ničesar — si nisem mogel ničesar misliti. Po tem... me je zapustila zavest.

Kleti gliv

Neki Burmanec me je vrgel ko vrečo čez ramo in nesel skozi slabo razsvetljen hodnik. Ni bil velik mož, a je vendar mojo znatno težo prenašal z očitno lahkoto. Neznosna slabost me je obhajala, toda surovo ravnanje mi je pripomoglo, da sem se spet zavedel. Roke in noge sem imel tesno povezane. Visel sem ohlapno ko mokra brisača; čutil sem, da mora iskra mučenega življenja, ki je vzplapolala v meni, kaj kmalu dokončno ugasniti.

V prvih trenutkih, ko se mi je jela zavest vračati v resničnost, me je prevzela misel, da me tihotapijo na Kitajsko; in ko sem visel z glavo navzdol, sem si dejal, da so velikanske napihnjene reči, ki jih je bilo vse polno ob stezi, da so velikanske strupene glive, ki mi niso bile znane in ki so bile morda nenavadne celo za tisti predel Kitajske, v katerem sem se nahajal.

Zrak je bil vroč, soparen in nasičen z duhom gnijočega rastlinstva. Čudil sem se, zakaj se je moj nosač previdno izogibal tistim rastlinam, ko je hodil skozi vrsto kleti in hodil vijugasto pot med napetimi in nenaravnimi oblikami, pri čemer je svoje rjave noge z mačjo gibčnostjo prestavljal.

Prinesel me je pod nizek obok in me brezobzirno spustil na tla ter odhitel nazaj. Na pol omamljen sem ležal in gledal, kako je urno rjavo telo zginilo v daljavi. Zidovi in strop kleti so izžarevali nekak samosvetilen soj.

»Petrie!« se je nekje spredaj oglasil slaboten glas... »Ali si to ti, Petrie?« Bil je Nayland Smith.

»Smith!« sem dejal in se trudil, da bi sedel. Toda neskončna slabost me je obšla, da sem se malone onesvestil.

Spet sem začul njegov glas, toda nikakega smisla nisem mogel razbrati iz njegovih besed. Tudi glasovi mogočnih udarcev so mi pridoneli do ušes.

Burmanec se je spet povrnil, upognjen pod težo bremena, ki ga je nosil. Ko si je otiral pot med tistimi napihnjene reči, ki so rasle na tleh kleti, sem spoznal, da je nosil negibno telo nadzornika Weymoutha. In tedaj se mi je vsilila primera med močjo malega, rjavega človeka in nekega hrošča, ki lahko dvigne večkratno svojo težo.

Potem se je za njim prikazala še druga postava, ki je takoj priklenila vso mojo pozornost nase.

»Fu-Manču!« je siknil moj prijatelj iz temine, ki ga je skrivala.

Zares ni bil nihče drugi nego Fu-Manču — Fu-Manču, za katerega smo menili, da je brez moči. In moral sem se začuditi zlodejski pretkanosti Kitajca.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)